

Opinnäytetyö (YAMK)
Terveyden edistäminen
YTEEDK16
2017

Kaisa Auranen

VAILLA TYÖTÄ OLEVIEN NUORTEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN VERTAISTUEN VOIMIN

Kaisa Auranen

VAILLA TYÖTÄ OLEVIEN NUORTEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN VERTAISTUEN VOIMIN

Vailla työ- ja opiskelupaikkaa olevien nuorten tilanne Suomessa, kuin muuallakin maailmassa on monimuotoinen. Nuorisotyöttömyydestä puhutaan huolestuneeseen sävyyn ja nuorten tilanteeseen pyritään löytämään ratkaisuja monin eri keinoin. Palveluiden laajalla kirjolla pystymme entistä paremmin vastaamaan palvelutarpeeseen asiakaslähtöisesti. Tämä kehittämisprojekti oli osana Turun ammattikorkeakoulun Ruori-hanketta, jonka tarkoituksena oli asiakkaita kuunnellen kehittää tarpeesta lähteviä toimintamalleja työttömien työnhakijoiden sekä työmarkkinatuen ulkopuolella olevien työikäisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tutkimuksellisen osan tavoitteena oli selvittää nuorten omia toiveita toiminnan järjestämiseksi työttömyyden aikana. Lisäksi selvitettiin nuorten sosiaalisia suhteita sekä keinoja ylläpitää sosiaalista toimintakykyä työttömyyden aikana. Kohdejoukkona tutkimuksellisessa osiossa olivat 18 – 28 vuotiaat nuoret Turun seudulta (N=18). Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastatteluita, jotka suoritettiin ryhmähaastatteluina sekä yksilöhaastatteluna. Haastattelut analysoitiin laadullisen menetelmän sisällönanalyysillä teemoittelua apuna käyttäen.

Tulosten perusteella nuoria työttömiä eivät pakkotoimenpiteet motivoi. Nuoret toivovat pääasiassa pitkäaikaista apua ymmärtävältä aikuiselta tai samassa tilanteessa olleelta tai olevalta saman ikäiseltä tai hieman vanhemmalta henkilöltä. Nuorten omat ryhmät ja saman ikäisten seura nähdään terveyttä ylläpitävänä ja vertaiskokemusten jakaminen on nuorista tärkeää. Nuorten vertaisryhmiä mietittäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon nuorten heterogeeninen joukko ja yhteistä kosketuspintaa tulee löytyä ryhmäläisten kesken, jotta ryhmädynamiikka toimii parhaalla mahdollisella tavalla.

Kehittämisprojektin tuotoksena syntyi nuorten vertaisryhmää suunnitteleville mallipohja koulutuksen etenemisestä sekä korttipeli, jota voidaan pelata monessa erityyisessä ryhmässä. Mallipohja antaa etenkin uutta ryhmää kokoavalle ohjaajalle ohjeistuksen aikataulutukseen sekä ideoita koulutuksen sisältöön. Korttipelissä liikutaan työttömyyden teemojen ympärillä ja se on tarkoitettu aloittelevan vertaisryhmän alkuvaiheissa pelattavaksi. Korttipelin tarkoituksena on edesauttaa ryhmäytymistä ja herättää keskustelua työttömyyden mukanaan tuomista ajatuksista. Pääpaino pelissä on nimenomaan vertaiskokemusten ja ideoiden vaihtamisessa.

ASIASANAT:

Nuoret, nuorisotyöttömyys, terveyden edistäminen, vertaissuhteet, vertaistuki.

Kaisa Auranen

YOUTH UNEMPLOYMENT AND PEER SUPPORT

Youth unemployment is one of the growing problems in Finland, as elsewhere in the world. There has been number of acts developed to prevent unemployment but further measures are needed and by increasing the diversity of service field there can be more effective ways to prevent youth unemployment. This development project was part of the Turku University of Applied Sciences Ruori-project. Ruori-project aims to promote and maintain the health and well-being and survival in everyday life of the unemployed by supporting healthy lifestyles.

The aim of this study was to determine young people's own desires in order to arrange activities during unemployment. An additional aim was to find out more about young people's social relationships and ways of maintaining social functioning during periods of unemployment. The target group of the development project consisted of 18 – 29 years old young people in the Turku area (N=18). The data were collected by theme interviews, which were conducted as group interviews and individually. The interviews were analyzed by using content analysis and thematisation.

Based on the results, young unemployed people are not motivated by coercive measures. They want mainly long-term help from an understanding adult or from a person in the same life situation and age group. A company of the people of the same age, is considered to maintain health. Sharing peer experiences is important for young people. When considering young people's peer groups the heterogeneity of the group should be taken into account. Common ground should be found among the group members in order to sustain the best possible group dynamics.

The outcome of this development project was a model for those who are planning to start a youth peer group, as well as a card game that can be played in many different kinds of groups. The model provides scheduling instructions as well as ideas for the content of education for those planning to start a new peer group. The card game involves themes of unemployment and is meant to be played in groups that are at the beginning of forming a group. The card game is designed to help group formation and to stimulate discussion. The main focus of the game is specifically on the exchange of ideas and peer experiences.

KEYWORDS:

Health promotion, peer relationships, peer support, youth, youth unemployment.

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Ruori-hanke	9
2.2 Kehittämiprojektin tarve, tavoite ja tarkoitus	10
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	12
3.1 Työttömyys Suomessa	12
3.2 Nuorisotyöttömyys	14
3.3 Työttömyys ja terveys	17
3.4 Vertaistoiminta	19
3.5 Vertaistoiminta Suomessa ja maailmalla	21
4 KEHITTÄMISPROJEKTIN PROSESSI	23
4.1 Kehittämiprojektin eteneminen	23
4.2 Projektioorganisaatio	26
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN SOVELTAVAN TUTKIMUKSEN OSA	28
5.1 Kohderyhmä	28
5.2 Soveltavan tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	29
5.3 Aineiston keruu	30
5.4 Aineiston analyysi	32
5.5 Tulokset	35
5.6 Tulosten eettisyys ja luotettavuus	41
6 LOPPUTUOTOKSEN KEHITTÄMINEN	44
6.1 Taustat	44
6.2 Korttipelin esitestaus 1	45
6.3 Korttipelin esitestaus 2	46
7 LOPPUTUOTOS	47
7.1 Koulutuksen etenemisen malli	47
7.2 Korttipeli	49

8 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTI	50
8.1 Projektin lähtökohtien arviointi	50
8.2 Prosessin arviointi	51
8.3 Tavoitteiden saavuttaminen ja lopputuotos	52

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
-------------------------------------	-----------

LÄHTEET	55
----------------	-----------

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelurunko
- Liite 2. Taustakysymykset
- Liite 3. Työpajan case-kuvaukset
- Liite 4. Pelin säännöt

KUVIOT

Kuvio 1. Työttömyysaste (Työttömyysaste kuukausittain 2016).	13
Kuvio 2. Vertaistoiminnan toteutus (mukaillen Laatikainen (toim.) 2010, 7).	20
Kuvio 3. Projektin elementit (mukaillen Silfverberg 2007, 21).	23
Kuvio 4. Kehittämiprojektin eteneminen.	25

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta.	34
Taulukko 2. Taustatiedot.	35
Taulukko 3. Koulutuksen etenemisen malli.	48

KÄYTETYT LYHENTEET

ILO	International Labour Organization
NEET	Not in Employment, Education or Training
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
WHO	World Health Organization

1 JOHDANTO

Työttömyys ja etenkin nuorisotyöttömyys on Suomessa laman jälkeen jäänyt korkealle tasolle muihin Pohjoismaihin verrattuna. Yksiselitteistä syytä nuorisotyöttömyyden kasvulle ei tutkimuksissa ole löydetty vaan nuorisotyöttömyyden trendi tuntuu seurailevan muun yhteiskunnan työttömyystilannetta. Nuorten syrjäytymisestä ja terveyserojen kaventamisesta on puhuttu jo pitkään ja uusia keinoja nuorten ongelmien ratkaisemiseksi pyritään kehittämään jatkuvasti. Palvelujärjestelmämme ovatkin muutoksen keskellä, kun asiakasryhmät ovat yhä monimuotoisempia ja tarvetta erikoistason palveluille on etenevissä määrin.

Palvelujärjestelmien toimivuus on tärkeää, mutta ihmisten kannalta hyvinvoinnissa on kyse paljon enemmän kuin vain järjestelmien toimivuudesta. Hyvinvointi muodostuu monen ulottuvuuden sirpaleista. Sosioekonomisilla tekijöillä on vahva yhteys ihmisten kokemaan subjektiiviseen hyvinvointiin. Huono taloudellinen tilanne ja työttömyys voivat heikentää koettua hyvinvointia. Huonon terveyden ja heikon sosiaalisen aseman on toistuvasti todettu olevan yhteydessä toisiinsa. (Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 16.)

Taloudellisen turvallisuuden lisäksi myös ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki vaikuttavat vahvasti koettuun hyvinvointiin ja terveyteen. Sosiaalista tukea ei voida tuotteistaa eikä ihmissuhteita voida tarjota palvelupaketteina. Näille voidaan kuitenkin luoda edellytyksiä. Sosiaalinen tuki muodostaa kokonaisuuden, johon sisältyy ystävyysuhteita, kokemusta johonkin kuulumisesta, kokemusta arvokkuudesta sekä luottamusta siihen, että voi tarvittaessa saada apua. Ihmisen omien voimavarojen ollessa vähäiset, kasvaa sosiaalisen tuen merkitys entisestään. Turvaverkoston ulkopuolelle jäämisen riski kasvaa juuri silloin, kun elämä kriisiytyy joko pitkään jatkuneen osattomuuden tai äkillisten elämänmuutosten seurauksena. (Särkelä ym. 2005, 16.)

Yhteiskunnassamme ihmisten hyvinvointia tukevia ratkaisuja tehdään usealla tasolla ja taholla. Valtakunnalliset linjaukset ja ohjaukset sekä paikalliset päätökset ovat kaikki yhtä tärkeitä hyvinvointia rakennettaessa. Ihmisten tarpeisiin pyritään vastaamaan toimenpideluonteisilla ja yksinkertaisilla palveluilla, mutta näiden lisäksi tarvitaan kuitenkin myös ratkaisuja, jotka eivät ole tuotteistettavissa ja myytävissä. Ihmisten tukemiseen tarvitaan pitkäkestoisia, arkielämää helpottavia ja elämään mielekkyyttä tuovaa tukea sekä osallistumisen mahdollisuutta. (Särkelä ym. 2005, 16 – 17.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n Terveyttä kaikille-ohjelma antoi omat ohjenuoransa kansainvälisesti niille toimenpiteille, joilla terveyseroja tulisi eri maissa kaventaa. Viimeisimpien suomalaisten hankkeiden joukkoon kuuluva Terveys 2015 – kansanterveysohjelma taas jatkoi Suomessa siitä mihin Terveyttä kaikille vuoteen 2000 mennessä-ohjelma jäi. Ohjelman päätavoitteena oli tukea terveyttä sekä sen edistämistä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001, 2.) Tehokkaita toimenpiteitä työttömyyden ehkäisemiseksi onkin kehitetty niin lain täsmennyksillä, erilaisilla poliittisilla ohjelmilla sekä lukuisilla hankkeilla ja projekteilla. Toimenpiteitä tarvitaan kuitenkin edelleen lisää.

Kehittämisprojekti lähestyi nuorisotyöttömyyden problematiikkaa nuorten omasta näkökulmasta. Kehittämisprojekti oli osa Turun ammattikorkeakoulun Ruori-hanketta. Ruori-hankkeen päämääränä on edistää ja ylläpitää työttömien työnhakijoiden sekä työmarkkinatuen ulkopuolella olevien työkäisten terveyttä ja hyvinvointia sekä arjessa selviytymistä terveiden elämäntapojen ja valintojen avulla. (Ruori-hankehakemus 2015.) Palvelukentän monipuolisuuden lisäämisellä tehostetaan nuorisotyöttömyyden ennaltaehkäisyä. Terveyserojen edelleen jatkaessa kasvuaan on erittäin ajankohtaista kiinnittää huomiota nuorten omiin toiveisiin palveluiden kehittämisen suhteen.

2 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Ruori-hanke

Turun ammattikorkeakoulu on aktiivisena toimijana mukana erilaisissa kehittämishankkeissa ja suunnittelemassa uusia innovaatioita kehittämistarpeiden pohjalta. Ruori-hanke oli vuonna 2016 yksi Turun ammattikorkeakoulun uusimmista projekteista. Ruori-hankkeelle haettiin ja saatiin ESR-rahoitus ajalle 1.2.2016 – 30.11.2016. (Ruori-hankehakemus 2015.) Euroopan sosiaalirahaston tavoite on osaamista ja palvelurakenteita kehittämällä tukea niin työllisyyttä kuin myös työllistymisedellytyksiä. Tasa-arvon edistämisen, syrjäytymisen ehkäisemisen, osaamisen ja hyvinvoinnin kehittämisen ja niitä palvelevien järjestelmien kehittämällä voidaan helpottaa työmarkkinoiden toimintaa sekä aktivoida ihmisiä osallistumaan ja tekemään työtä. (Rakennerahastot 2016.)

Hankkeen lähtökohtana oli se tosiasia, että vaikkakin suomalaisten hyvinvointi ja terveydentila on jatkuvasti parantunut, ovat terveyserot kuitenkin pysyneet samana tai jopa kasvaneet eri yhteiskuntaluokkien välillä. Työttömien terveystottumusten on edelleen katsottu olevan huomattavasti huonommat kuin vastaavan ikäisellä työssäkäyvällä väestöllä. Työikäisten työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen myös työttömyyden aikana onkin ensiarvoisen tärkeää tulevaisuutta ajatellen. (Ruori-hankehakemus 2015.)

Työkyvyn tulee olla riittävällä tasolla työllistymisen toteutumiseksi, joten hankkeen päämääränä oli edistää ja ylläpitää työttömien työnhakijoiden sekä työmarkkinatuen ulkopuolella olevien työikäisten terveyttä ja hyvinvointia sekä arjessa selviytymistä terveiden elämäntapojen ja valintojen avulla. Hankkeen alkukartoitusvaiheessa vuonna 2016 kartoitettiin nuorten (alle 30vuotiaat), yli 50-vuotiaiden sekä maahanmuuttajataustaisten työttömien omia odotuksia ja esteitä työ- ja toimintakykyä edistävään toimintaan osallistumiseksi. (Ruori-hankehakemus 2015.)

Hankkeen tässä vaiheessa käytettiin palvelumuotoilua sekä soveltavasti Living lab-toimintaa työ- ja toimintakyvyn edistämiseen ja asiakkaiden osallistamiseen. Käyttäjälähtöisessä ja osallistavassa suunnittelussa työttömät otettiin suunnitteluprosessiin aktiivisiksi toimijoiksi. Hanketta valmisteltiin yhteistyössä työttömien yhdistysten kanssa ja lisäksi hankeideasta keskusteltiin Turun, Naantalın sekä Salon kaupungin edustajien kanssa. Eri toimijoita ja yhteistyötahoja hankkeeseen pyrittiin saamaan mukaan myös myöhemmin hankkeen edetessä. (Ruori-hankehakemus 2015.)

Alkuvaiheessa haastateltiin reilua 150 työtöntä Turusta, Salosta sekä Naantalista. Haastatteluita suoritettiin sekä yksilöhaastatteluina, että ryhmähaastatteluina. Haastatteluiden jälkeen järjestettiin työpajoja kohderyhmille keväällä ja syksyllä 2016. Työpajoihin pyydettiin mukaan sekä työttömiä, että heidän parissaan työskenteleviä asiantuntijoita. Työpajoissa työttömien sekä omien alojensa asiantuntijoiden yhteistyössä pyrittiin suunnittelemaan todellisista tarpeista ja toiveista lähteviä erilaisia toimintatapoja ja palveluita työkyvyn ylläpitämiseen sekä sen kohentamiseen. (Ruori-hankehakemus 2015.)

2.2 Kehittämiprojektin tarve, tavoite ja tarkoitus

Terveyserojen kaventaminen ja nuorisotyöttömyys ovat jatkuvasti ajankohtaisia aiheita. Vaikkakin suomalaisten terveyden on nähty olevan kansainvälisesti hyvää luokkaa ja terveystalouden kattavia, on huomiota alettu kiinnittämään terveyserojen lisääntymiseen ikäryhmien sisällä. Siinä missä hyvinvoivat kansalaiset voivat hyvin, voivat huonoimmassa asemassa olevat entistä huonommin. (Rotko, Aho, Mustonen & Linnanmäki 2011, 6.) Terveyserojen kaventaminen onkin osana monia poliittisia päätöksiä ja erilaisia hankkeita on kehitetty selvittämään kuinka näitä eroja voitaisiin kaventaa. Terveyden edistämisen politiikkaohjelmien tavoitteina ovat väestön terveydentilan parantaminen ja terveyserojen kaventaminen eri tahojen yhteistyössä. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 15.)

Terveys 2015 väliraportin mukaan myönteistä kehittymistä on tapahtunut ja joitain muutoksia saatu aikaan. Lasten ja nuorten osalta väliraportin tilastot kuitenkin näyttävät melko synkiltä. Koulukiusaaminen ei seuranta- aikana 2001 – 2011 ollut vähentynyt, päihteiden käyttö oli joillain ikäryhmillä jopa kasvanut ja huostaanotot olivat lisääntyneet huomattavasti. Raportin mukaisesti oli nähtävissä viitteitä siitä, että köyhyys ja toimeentulo-ongelmat syventyivät entisestään pitkään köyhyydessä eläneiden joukossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 16–25.) Terveyserojen kaventamisen näkökulmasta näyttäisi siis siltä, että tietyt ääripäät loittonevat entisestään toisistaan vaikka päinvastaiseen on pyritty.

Sosioekonominen asema määrittelee pitkälti ihmisen aseman yhteiskunnassa. Sosioekonomisella asemalla viitataan yleensä sekä hyvinvoinnin aineellisiin ulottuvuuksiin, että aineellisten voimavarojen hankkimiseen tarvittaviin edellytyksiin (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2015). Koulutuksella ja työllä on suuri merkitys sosioekonomista ase-

maa määriteltäessä. Ilman koulutusta voi olla hankalaa saada työtä ja työ taas määrittelee pitkälti toimeentuloa ja yhteiskunnassa pärjäämistä tänä päivänä. Vaikkakin Suomessa tukiverkosto on laaja ja sosiaalietuuksilla pyritään turvaamaan jokaisen henkilön toimeentulo, ei kenenkään toivota tai oleteta elävän koko aikuisikänsä pelkkien tukien varassa. Kehittämistyölle onkin tarvetta nimenomaan sosiaali- ja terveysalan kentällä. Kehittämistoiminta tähtää uusien järjestelmien aikaansaamiseksi tai olemassa olevien olennaiseen vahvistamiseen. Tutkimus ja kehittäminen toimivat parhaimmillaan yhteistyössä, jolloin tutkimuksen keinoin voidaan tarjota perusteita toiminnalle ja kehittämiselle. (Heikkilä ym. 2008, 21.)

Tämä kehittämisprojekti oli osana Turun ammattikorkeakoulun Ruori-hanketta. Hankkeen alkukartoitus toteutettiin vuonna 2016 ja kehittämisprojektiä työstettiin vuoteen 2017 asti. Kehittämisprojektin empiirisen osan tavoitteena oli tuottaa tietoa nuorten (alle 30 – vuotiaat) työttömien omista toiveista työttömyyden aikaisen toiminnan järjestämiseksi sekä keinoista vahvistaa sosiaalista toimintakykyä. Nuorten osallistaminen palveluiden suunnitteluun oli tärkeä osa kehittämisprojektiä.

Kehittämisprojektin tavoitteena oli luoda vertaistukitoimintaan liittyvää koulutussisältöä nuorille työttömille. Tarkoituksena oli ensinnäkin luoda koulutusmalli, jota voidaan käyttää työttömien vertaistukiryhmiä perustettaessa. Tämän lisäksi tarkoituksena oli suunnitella itse koulutukseen sellaista sisältöä, joka auttaisi nuoria työttömiä ryhtymään vertaisina. Vertaistuen ja ryhmätyön mahdollisuuksia nuorisotyöttömyyden kentällä tulisi pyrkiä hyödyntämään enemmän ja kehittämisprojektin tarkoituksena oli luoda sellainen konkreettinen lopputuotos, jota hyödyntämällä nuoret työttömät pystyisivät jakamaan vertaiskokemuksia työttömyydestä.

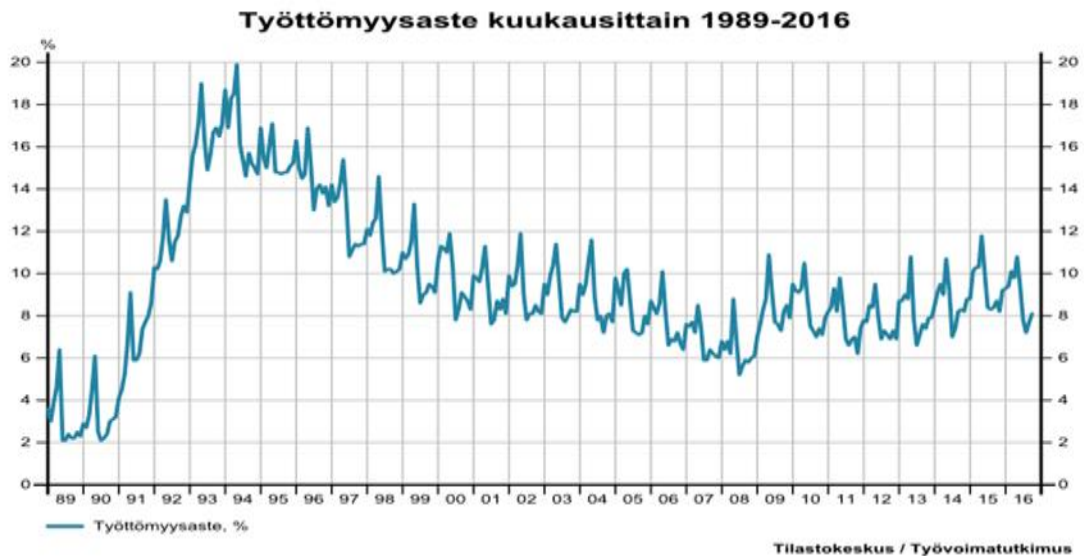
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Työttömyys Suomessa

Useimmat maat määrittelevät työttömyyden ILO:n määritelmän mukaisesti niin, että ”työtön henkilö on sellainen, joka ei ole työsuhteessa, etsii työtä aktiivisesti ja on halukas ottamaan vastaan työtä”. Termejä on kansallisella tasolla kuitenkin erilaisia kuten ”rekisteröity työttömyys”, ”vailla työtuloja olevat työnhakija” (Norja), ”työn hakijat” (Espanja), ”työtä haluavien työttömyys” (UK) sekä suomalainen ”työtön työnhakija”. Vertaillaessa eri maiden tutkimustuloksia työttömyydestä, tulee tietää tarkasti mitä määritelmää tutkimuksessa on käytetty. Rekisteröity työttömyys on usein pienempää kuin tutkimuksissa todettu ILO:n määritelmän mukainen työttömyys. (Malmberg-Heimonen, Siurala & Wrede-Jäntti 2003, 12 – 13.)

Suomessa, kuten muissakin niin kutsutuissa hyvinvointivaltioissa, on työnteolla sosiaalista statusta määrittelevä vaikutus. Työnteko takaa toimeentulon, jäsentää ajankäyttöä, tarjoaa tavoitteellista toimintaa ja ohjaa yhteisön jäseneksi. Työssä pärjäämisen ja nimenomaan ahkeran työnteon on sanottu olevan keskeistä suomalaisten elämässä. Tästä syystä työttömyys voidaan tulkita uhaksi, ei pelkästään toimeentulon, vaan myös laajemman elämänhallinnan kannalta. Työttömyys kaventaa sosiaalisia verkostoja ja koettelee ihmissuhteita. (Forsman, Hartikainen, Nyholm, Saarelainen & Saarinen 2003, 6; Airio & Niemelä 2013, 44.)

Tilastokeskus tutkii työttömyyden tunnuslukuja kuukausittain. Työttömäksi lasketaan yleisen määrittelyn lisäksi myös henkilöt, jotka odottavat sovittuun työhön alkamista kolmen kuukauden sisään, jos he voisivat aloittaa työn kahden viikon sisällä. Lisäksi työttömäksi luetaan toistaiseksi lomautetut, jotka täyttävät työnhaku- ja työnvastaanottokriteerit. Suomessa työttömyys oli viimeksi 1980 – luvulla selvästi alle EU-maiden keskitason. Vuosina 1986 – 1990 vain noin 4 % työvoimaisesta väestöstä oli vailla työtä. Työllisyysaste oli korkea, noin 75 % työikäisestä väestöstä. Työttömyysaste kääntyi kuitenkin nousuun 1990 – luvun alkuvuosina ja Suomessa tilastoiitiin työttömyyden kasvaneen Euroopan maista nopeitten. Ainoastaan Espanjan työttömyysaste oli lamavuosina korkeampi kuin Suomen. (Kiander 2002, 308; Aromaa, Huttunen, Koskinen & Teperi 2005, 62; Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015.) Työttömyysasteen muutoksia vuosien mittaan ja kuukausitasolla on havainnollistettu Tilastokeskuksen sivuilta lainatussa kuviossa 1. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Työttömyysaste (Työttömyysaste kuukausittain 2016).

Työttömyystilastoita leimaavat Suomessa tietyt tunnuspiirteet. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä lisääntyi 1990 – luvulta säilyen korkeana aina tähän päivään saakka. Lisäksi toimihenkilöiden työttömyys sekä nuorisotyöttömyys ovat pysyneet lähes samoissa luvuissa kuin laman aikaan. Vuoden 2015 työttömyysaste eli työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 9,4 %, joka on väestöstä noin 252 000 henkilöä. Tämä oli 20 000 enemmän kuin vuonna 2014. Työttömistä miehiä oli 137 000 ja naisia 115 000. Työllisyysaste oli miehillä 68,5 % ja naisilla 67,7 %, molempien työllisyysaste pieneni vuodesta 2014 n.0,2 prosenttiyksikköä. Työvoiman ulkopuolella olevia oli lähes saman verran kuin edellisvuonna eli noin 1 413 000 henkeä. Tästä luvusta piilotyöttömiä, eli työtä erinäisistä syistä etsimättömiä (kuten opiskelu, terveydelliset syyt, lasten hoito tai työnhausta luopuminen) oli noin 144 000 henkeä. (Kiander 2002, 308; Aromaa ym. 2005, 62; Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015.)

Toimeentulon kannalta suomalaisilla työttömillä menee kohtalaisesti. Suomalaisilla työttömillä on toimeentulonsa turvana kattava työttömyysturvajärjestelmä, joka on pysynyt viimeiset vuosikymmenet perusteiltaan samankaltaisena. Työelämässä oleville yleisin turva työttömyyden varalle on vapaaehtoinen työttömyysvakuutusmaksu, jonka perusteella maksetaan ansioihin sidottua päivärahaa työttömyyden yllättäessä. Tämän vapaaehtoisen työttömyysvakuutusmaksun ulkopuolelle jäävät saavat verorahoin rahoitettua Kelan maksamaa peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea. Työmarkkinatuki on vähim-

mäisetuus ja sitä voi saada, mikäli henkilö ei täytä työssäoloehtoita tai on saanut ansiosidonnaista päivärahaa tai peruspäivärahaa 500 päivän ajalta. Peruspäivärahaa taas saavat henkilöt joilla työssäoloehto täyttyy. (Airio & Niemelä 2013, 46 – 47.)

3.2 Nuorisotyöttömyys

Puhuttaessa nuorisotyöttömyydestä, tulee ensin hahmottaa nuorison määritelmä tehdyissä tutkimuksissa ja tilastoissa. Raja nuoruuden ja aikuisuuden välillä on nykyään kovin häilyvä ja selkeää jakoa ei juurikaan voida tehdä kuin iän perusteella. Euroopan neuvoston 26 jäsenvaltion tutkimuksissa myös ikähaarukka on laaja eikä yksimielistä määritelmää ole olemassa. Tavallisimmin nuorten ikäryhmäksi lasketaan 15 – 24 vuotiaat. Yläikäraja useimmissa tilastoissa on 29 tai 30 vuotta. Suomen virallisissa työttömyystilastoissa nuorisotyöttömyyden viitataan 15 – 24 vuotiaisiin. (Malmberg-Heimonen ym. 2003, 12, Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015.)

Nuorisotyöttömyydestä on alettu Suomessa kuin myös muualla Euroopassa puhumaan huolestuneeseen sävyyn. Vaikkakin nuorisotyöttömyys kosketti laman aikaan kaikkia Euroopan maita, oli Suomi yksi suurimmista iskun kärsijöistä. Nuorisotyöttömyys kasvoi lähes 30 %:lla Italiassa, Espanjassa ja Suomessa. Amerikassa vastaava luku oli 13,3 %, Kanadassa 18 % ja Japanissa vain 5 %. (de Goede, Spruijt, Maas & Duindam 2000, 1.) Syitä Euroopan nuorisotyöttömyyteen on monia. Nuorisotyöttömyys seuraa työmarkkinoiden trendiä siinä missä aikuisväestönkin työttömyys, mutta myös koulutuksellisilla rakenteilla, yhteiskunnan muilla rakenteilla sekä työvoimapolitiikalla on vaikutusta nuorten työnsaantiin. (Dietrich 2012, 3.)

1990-luvun laman jälkeen nuorisotyöttömyys jäi Suomessa korkeaksi ja laski alle 20 % vasta vuonna 2006 (Sinivuori 2011). Huolimatta hetkellisestä laskusta on nuorisotyöttömyys näyttänyt kääntyvän jälleen nousuun. Suomen työttömyysasteen ollessa vuoden 2015 tasossa keskimäärin n.9,4 % oli nuorien 15 – 24 vuotiaiden työttömyysaste n. 22,4 % eli noin 73 000 henkeä, joka on 29 % kaikista työttömistä (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015). Alueelliset erot työttömien osuudessa vaihtelevat myös. Työttömyysprosentit ovat korkeimmat Itä-Suomen läänissä ja Lapin läänissä johtuen osaltaan työpaikkojen vähäisyydestä. (Litmala & Lohiniva-Kerkelä 2005, 409.)

Yliaktuaari Larja (2013) ja kehittämispäällikkö Myrskylä (2013) huomauttavat, että nuorisotyöttömyyttä on syytä tarkastella muustakin näkökulmasta, kuin vain tilastollisten numeroiden kautta tai etenkin pelkän työttömyysasteen kautta. Pohjoismaissa opiskelu on yleisempää kuin muualla Euroopassa ja koska opiskelijat lasketaan mukaan työvoimaan, vääristyvät tilastot tältä osin. Tarkempia tilastoja työttömistä nuorista onkin alettu keräämään esimerkiksi NEET-asteen avulla. NEET-asteella tarkastellaan ainoastaan sellaisia nuoria, jotka eivät ole työssä, koulutuksessa tai kurssilla. (Litmala & Lohiniva-Kerkelä 2005, 409; Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015.) NEET-nuoret ja heitä yhdistävät ongelmat ovat yleisiä kaikissa OECD jäsenmaissa. Suurimpana syynä on nähty olevan heikot koulutukselliset lähtökohdat. Koulussa jo varhain heikosti pärjäävät nuorten jäävät herkästi jatkokoulutuksen ulkopuolelle ja tätä kautta myös edelleen työelämän ulkopuolelle. (Oliver ym. 2014.)

Työttömyyttä mitattaessa voidaan eritellä NEET-mittarien lisäksi erikseen piilotyöttömät nuoret. Piilotyöttömiä 15 – 24 vuotiaita oli Suomessa vuonna 2015 n.39 000 henkeä. Valtaosa nuorista piilotyöttömistä ilmoitti työttömyyden syyksi opiskelun. Moni piilotyötön nuori saattaa myös edelleen asua kotona ja saada elatuksen vanhemmiltaan eikä ole ilmoittautunut esimerkiksi työvoimapalveluiden piiriin tämän vuoksi. (Litmala & Lohiniva-Kerkelä 2005, 409; Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015.) Nuorisotyöttömyydestä puhuttaessa voidaan siis puhua hyvinkin eri joukosta riippuen siitä, kuinka laajalla käsitteellä työttömyyttä tarkastellaan.

Suomessa nuorten työttömien asema on monimuotoinen. Koulutuksen tärkeyttä vaalitaan jo ihan lainsäädännönkin näkökulmasta ja nuoria pyritään motivoimaan jatkokoulutautumaan peruskoulun jälkeen. Lainsäädännön mukaan ilman ammatillista koulutusta vailla olevalla alle 25- vuotiaalla, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, ei ole oikeutta työmarkkinatukeen (Litmala & Lohiniva-Kerkelä 2005, 57). Laki ei kuitenkaan syrji niitä, jotka eivät koulutukseen pääse, vaan koskee niitä nuoria, jotka jättävät hakeutumatta soveltuvaan koulutukseen, eroavat koulutuksesta tai omasta syystä joutuvat erotetuiksi koulutuksesta. Koulutuksella on tutkitusti suuri merkitys elämänselämän kannalta. Peruskoulussa huonosti pärjänneet nuoret jättäytyvät monesti pois jatkokoulutuksesta ja jatkokoulutuksen puutteen taas on nähty olevan vahvasti yhteydessä aikuisiän työttömyyteen. (Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 121.)

Työttömällä työnhakijalla on oikeus saada työvoimapalveluja ja laki velvoittaa toteuttamaan tietyt toimenpiteet työttömyyden vähentämiseksi (Litmala & Lohiniva-Kerkelä

2005, 409). Suomessa nuorten työttömyyteen on pyritty puuttumaan muun muassa yhteiskuntatakuulla. Yhteiskuntatakuun mukaisesti alle 25-vuotiaille työnhakijoille tulee tarjota aktiivisesti erilaisia työllistymispalveluita kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana. Työnhaun alettua laaditaan työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan nuoren kanssa yhdessä niistä toimista, jotka edistävät työllistymistä tai hakeutumista koulutukseen. (Rotko ym. 2011, 39.)

Työllistämistoimenpiteillä saattaa olla myös negatiivinen vaikutus työllistymiseen. Toimenpiteiden aikana nuori ei hae aktiivisesti töitä ja työttömyys pitkittyy entisestään. Tutkimukset niin muissa maissa kuin myös Suomessa ovat osoittaneet, että työllisyystoimenpiteisiin toistuvasti osallistuminen on yleistä eikä vain kertaluonteista. Työttömyysturvian sitominen taas koulutukseen hakeutumiseen voi johtaa siihen, että ammattikouluihin hakeutuu pakosti motivoitumatonta ja monilla tavoin oireilevia nuoria. Toimenpiteitä on kuitenkin lukuisia, kuin myös nuorisoryhmien erilaisuuksia, joten yleispäteviä olettamuksia ei voida toimenpiteiden vaikuttavuudesta tehdä. (Taskinen 2001, 55; Malmberg-Heimonen ym. 2003, 52–53.)

Suomalaisten nuorten syrjäytymistä ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämistä pyritään ehkäisemään monella tavoin ja kansainvälisesti verrattuna Suomi onkin esimerkkinä monelle muulle maalle. Euroopan maista vastaavaa tukitoimintaa on ainakin Ruotsissa, jossa on myös erillinen ”100 päivän takuu” työttömille nuorille. Viimeistään tämän 100 päivän jälkeen nuorille tulee tarjota työllistämistoimenpiteitä. Yhteiskunnan tukitoimia tulisi lisätä muissakin maissa ja monet maat tekevätkin yhteistyötä tutkimuksissa työttömyyden ehkäisemiseksi. (Kieselbach & Traiser 2003, 20, 22–23.) Tukitoimien vaikuttavuudesta on kuitenkin edelleen ristiriitaista tietoa ja tutkimustulosta.

Euroopan maissa nuorten työttömyyteen on pyritty vaikuttamaan ja työttömyyden syitä on pyritty tutkimaan useasta näkökulmasta. Huomiota on kiinnitetty niin koulutuksen saatavuuden, työmarkkinapolitiikan ja teemojen, henkilökohtaisen ja ydinperheen käyttäytymisen sekä työvoimajärjestöjen ja yhdistysten näkökulmista tehtyihin tutkimuksiin. Vaikuttavuuksista tehtyjen tutkimusten perusteella ei voida kuitenkaan vetää yhtenäistä linjaa siihen, että kuinka paljon yhteiskunnan eri tukitoimilla loppujen lopuksi voidaan ehkäistä nuorisotyöttömyyttä ilmiönä. Myöskään työmarkkinoiden uusilla trendeillä, kuten osa-aikaisilla ja määräaikaisilla työsuhteilla ei ole nähty olevan suoranaista vaikutusta pitkän tähtäimen nuorisotyöttömyyden lisääntymisen tai vähentymisen kannalta. (Diet-

rich 2012, 30–31.) Nuorisotyöttömyyden syyt ovat moninaisia ja tämän vuoksi myös toimenpiteitä nuorisotyöttömyyden ehkäisemiseksi tulee lisätä jatkuvasti siinä missä myös tutkimuksia toimenpiteiden vaikuttavuuksista.

3.3 Työttömyys ja terveys

Useissa tutkimuksissa on todettu, että työttömien terveydentila on monesti huonompi kuin vastaavan ikäisellä työssäkäyvällä väestöllä. Suomessa, kuten muuallakin maailmassa, työttömyyden on nähty olevan vahvasti yhteydessä koettuun terveyteen. Työttömyys aiheuttaa luonnollisestikin ansiotason laskua, joka taas osaltaan vaikuttaa niukempaan elintasoon, ravitsemuksen laadun huononemiseen sekä terveyden heikkenemiseen. Pitkittyessään työttömyyden on nähty vaikuttavan myös psyykkiseen toimintakykyyn ja johtavan herkästi huono-osaisuuden muihin ulottuvuuksiin kuten syrjäytymiseen sekä erinäisiin mielenterveysongelmiin. (Aromaa ym. 2005, 63; Airio & Niemelä 2013, 44.)

Vaikkakin tutkimukset ovat pyrkineet selvittämään työttömyyden ja terveydentilan keskinäistä vaikuttavuussuhdetta, ei näistäkään tutkimustuloksista voida tehdä yksiselitteistä tulkintaa. Otokseltaan luotettavimmat tutkimukset, esimerkiksi kokonaisista työyhteisöistä, osoittavat kuitenkin, että työttömyyden vaikutus hyvinvointiin ja mielenterveyteen on verrattain selvä. Henkisen hyvinvoinnin on nähty laskevan työttömäksi joutuvilla tai pelkästään työttömyysuhan alla olevilla. Työttömyyden pidentyessä ei mielenterveys heikkene kuitenkaan loputtomasti vaan jää tietyille tasolle tilanteeseen sopeutumisen myötä. (Aromaa ym. 2005, 63.)

Työttömyyttä ja sosiaalisten ongelmien välistä suhdetta määrittelevät kaksi perushypoteesia. Altistumishypoteesin mukaan koettuihin ongelmiin syynä on työttömyyden kokemus. Valikoitumishypoteesin mukaan näitä ongelmia kokevat taas omaavat jo ennen työttömäksi joutumistaan joitakin epäedullisia sosiaalisia, psykologisia tai fysiologisia ominaisuuksia. Huono terveys voi johtaa työttömyyteen ja sen pidentymiseen ja taas toisaalta työttömyys voi aiheuttaa terveyden heikentymistä ainakin hetkellisesti. (Malmberg-Heimonen ym. 2003, 21, 61; Airio & Niemelä 2013, 44 – 45.) Onkin siis syytä pohtia työllistymispalveluita mietittäessä huonon terveyskäyttäytymisen tosiasiallista syytä. Johtuuko huono toiminta- ja työkyky suoranaisesti pelkästään työttömyydestä ja mah-

dollisesti siitä aiheutuneesta yhteiskunnasta syrjäytymisestä, vai onko työttömyyden itsensä takana hoidettavat terveydelliset ongelmat joihin olisi tullut kiinnittää huomiota jo aikaisemmin etenkin nuoren henkilön ollessa kyseessä.

Nuorten työttömyys ajoittuu usein vaiheeseen, jolloin nuoren tilanne työmarkkinoilla on heikko, koska tarvittava työkokemus puuttuu. Nuori voi olla vasta valmistunut opinnoistaan, viettämässä välivuotta tai vasta pohtimassa jatkokoulutusmahdollisuuksiaan. Työttömyys voi siis olla ainoastaan luonnollinen välivaihe elämässä. Pitkittyessään työttömyys voi aiheuttaa ongelmia niin aikuistumisprosessissa kuin myös muilla elämän osa-alueilla. (Malmberg-Heimonen ym. 2003, 27.)

Ongelma ei ole pelkästään suomalaisella yhteiskunnalla vaan myös muissa maissa. Kansainvälisellä tasolla tilanne nuorten osalta näyttäytyy samanlaisena kuin Suomessakin. Kieselbachin ja Traiserin tutkimuksessa (2003, 6) tulosten perusteella nuorilla työttömyillä myös Saksassa, Ruotsissa, Belgiassa, Kreikassa, Italiassa ja Espanjassa on suurempi riski sairastua mielenterveysongelmiin kuin työssäkäyvillä vastaavan ikäisillä. Ruotsissa pitkittäistutkimuksen perusteella todettiin, että nuorisotyöttömyys vaikuttaa mielenterveyteen vielä pitkälti aikuisiälläkin. Toisaalta aktiivisilla työttömyyttä ehkäisevillä toimilla nähtiin olevan positiivinen vaikutus mielenterveydellisiin seikkoihin aikuisiällä. (Strandh, Nilsson, Nordlund & Hammarström 2015.)

Nuorten terveyserot näyttäytyvät samansuuntaisina kuin aikuisväestönkin. Vanhempien tulotason ja sosiaalisen aseman on nähty vaikuttavan myös nuorten kouluttautuneisuuteen ja tätä kautta toimeentuloon, työllisyyteen sekä myös terveystyötyymiseen (Sipilä ym. 2011, 125). Etenkin pitkittyessään työttömyys lisää sairastuvuutta ja heikentää hyvinvointia. Työttömyys jo itsessään saattaa aiheuttaa sosiaalisten suhteiden katkeamista sekä itsetunnon laskua ja osaltaan vaikuttaa myös fyysisen ja psyykkisen terveydentilan ja työkyvyn heikkenemiseen. (Rotko ym. 2011, 49.)

Aikaisemmin tehtyjen tutkimusten perusteella niin Suomessa kuin kansainvälisestikin on siis selvää, että työttömyys ja syrjäytyminen kulkevat monesti käsi kädessä. Työn saaminen taas on monesti myös kiinni koulutuksen tasosta ja koulutuksen puuttuessa kokonaan tai sen ollessa vähäinen, on työnsaanti erittäin vaikeaa nyky-yhteiskunnassa. Huono koulumenestys ja koulun keskeyttäminen ovatkin yleisimpiä nuorten syrjäytymiskehityksen taustatekijöitä. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen altistaa herkästi syrjäytymiselle, koska nuorelta saattaa jäädä puuttumaan tarvittavat sosiaaliset taidot ja samanikäisten vertaistuki. (Kieselbach & Traiser 2003, 7; Oliver ym. 2014.)

Vaikkakin työttömyyden nähdään monestikin johtavan syrjäytymiseen, tulee etenkin nuorten kohdalla ottaa huomioon myös muut syrjäytymiseen johtavat seikat. Yhteiskunnan instituutioihin kuten koulutukseen tai työelämään osallistumaton nuori ei välttämättä ole syrjäytynyt. Työtönkin nuori voi kuulua johonkin nuorisoryhmään ja osallistua aktiivisesti moneenkin erilaiseen toimintaan ikätovereidensa kanssa. Toisaalta taas koulussa menestynyt henkilö voi olla syrjäytynyt ja syrjäytymisen syyt voivat olla muualla opiskelu – tai työpaikan puuttumisessa. (Taskinen 2001, 11.)

3.4 Vertaistoiminta

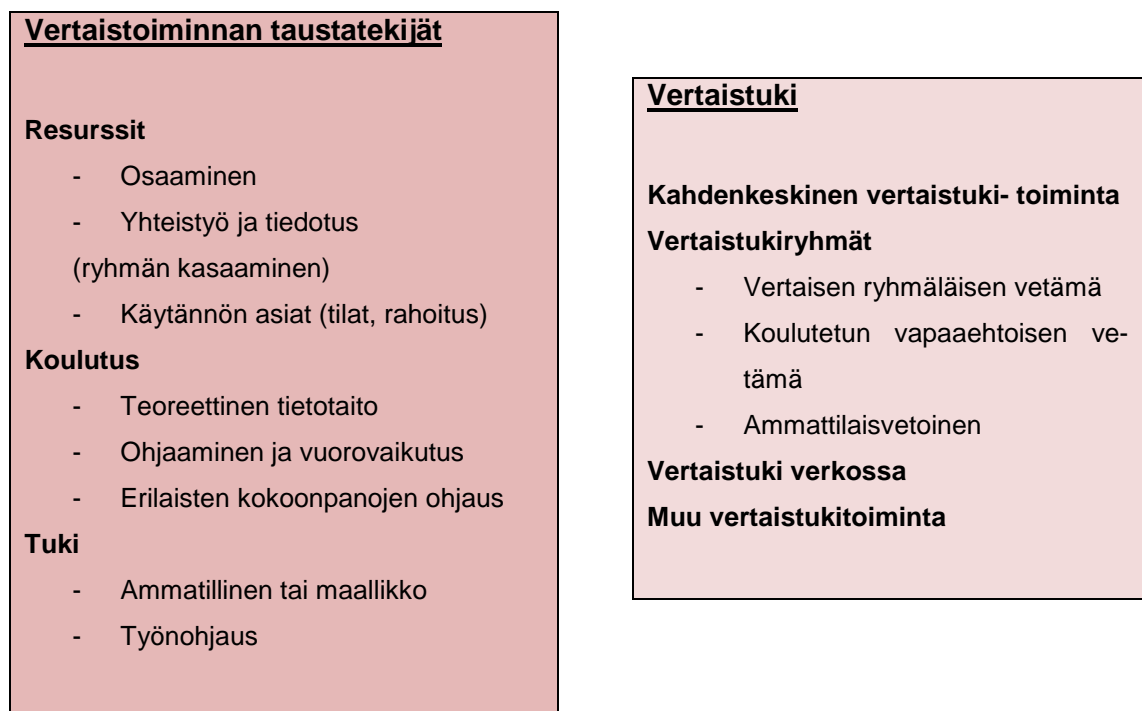
Vertaistoiminnan juuret ulottuvat pitkälle historiaan. Ihmisten luonnollinen tarve olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja toimia yhteisöissä on luonut perustan tämän kaltaiselle toiminnalle. Ihmisen perusselviytymiseen on kautta aikojen vaikuttanut se, kuinka hyvin ihminen sopeutuu yhteisöönsä ja kuinka yhteisön jäsenet huolehtivat toisistaan. Viralliset ensimmäiset vertaisryhmät ovat kuitenkin muodostuneet melko myöhäisessä vaiheessa. Ensimmäisenä virallisena vertaisryhmänä on pidetty vuonna 1935 perustaja-jäsentensä Bill Wilsonin ja Bob Smithin perustamaa ”Alcoholics Anonymous” yhteisöä. Suomeen AA-kerhot juurtuivat 1948. (Laimio & Karnell 2010, 9-10.)

Vertaistukea määriteltäessä on olemassa useita hieman eri näkökulmasta asiaa lähestyviä käsityksiä. Samoilla sanoilla saatetaan tarkoittaa eri asioita eri yhteyksissä. Vertaistoiminta, vertaistuki ja vertaisryhmät kulkevat usein toistensa synonyymeina. Yhteistä näille kaikille on vertaistuen liittäminen erityiseen elämäntilanteeseen tai ongelmaan, tuen ja auttamisen vastavuoroisuus sekä se, että vertaistuki perustuu aina osapuolten omiin kokemuksiin. Vertaistuella ei tarkoiteta ammattilaisten tarjoamaa apua, mutta vertaistuki ja ammattiapu voivat kuitenkin toimia rinnakkain ja tukea toinen toistensa vaikutuksia. Suomessa yleisimmät vertaistuen muodot liittyvät yleensä sairauden, vian tai vamman käsittelemiseen tai erilaisten riippuvuuksien hoitoon. (Heisler 2006, 8; Laimio & Karnell 2010, 11–12; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016.)

Vertaistukea voidaan kuvailla voimaantumisen ja muutoksen prosesseina, joiden kautta ihminen voi löytää ja tunnistaa voimavaransa ja vahvuutensa. Tavoitteena on luoda toisia ihmisiä kunnioittava ilmapiiri, jossa voidaan jakaa kokemuksia ja tietoa käsitteillä olevasta asiasta. Vertaistuen myötä henkilön omaan tilanteeseen voi avautua täysin uusi

näkökulma. Vertaistukisuhteessa ei ole kyse asiakkuussuhteesta vaan ihmisten välisestä, vastavuoroisesta ja tasa-arvoisesta suhteesta. (Nylund 2005, 203; Laimio & Karnell 2010, 12 – 13; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Vertaistuen toteuttamistapoja voivat olla muun muassa kahdenkeskeinen vertaistukihenkilö- toiminta, vertaistukiryhmät sekä vertaistuki verkossa. Vertaistoiminnan toteutukseen tarvitaan resursseja, koulutusta sekä konkreettista tukea (Kuvio 2.) Vertaistoiminnan järjestäminen voi lähteä omaehtoisesta toiminnasta, järjestöjen organisoimasta toiminnasta, kolmannen sektorin ja ammattilaistahon yhteisestä toiminnasta tai ammattilaistahon järjestämästä toiminnasta joka on kiinteä osa esimerkiksi hoito- ja kuntoutusprosessia. Toimintaympäristöt vaihtelevat järjestettävän toimintatavan ja toteuttavan tahon puitteissa, yhtä oikeata tapaa järjestää vertaistukea ei ole. (Heisler 2006, 9; Laimio & Karnell 2010, 15 – 16; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Kuvio 2. Vertaistoiminnan toteutus (mukaillen Laatikainen (toim.) 2010, 7).

Vertaistukijalta ei vaadita ammatillista pätevyyttä käsiteltävään asiaan. Vertaisohjaajalta vaaditaan kuitenkin aktiivista roolia sekä luonteenpiirteistä empaattisuutta ja ystävällisyyttä. Etenkin ryhmämuotoisissa vertaisryhmissä vertaisohjaajan tehtävänä on luoda

turvallinen, rauhallinen ja tasa-arvoinen tila, jossa jokaisen henkilön ääni saadaan kuuluviin. Motivaatio vapaaehtoistoimintaan lähtee yleensä auttamisen halusta sekä tekemisen ja sosiaalisten suhteiden kaipuusta. Tutkimusten perusteella vertaistukija saattaa saada tarjoamastaan tuesta itse jopa parempia vaikutuksia elämäänsä, kuin mitä tuen vastaanottaja. On tutkittu, että sosiaalista tukea tarjoavat vapaaehtoiset kokevat vähemmän masennusta ja, että heillä on parempi itseluottamus ja elämänlaatu tuen tarjoamisen jälkeen. (Heisler 2006, 8; Laimio & Karnell 2010, 18 – 19.)

3.5 Vertaistoiminta Suomessa ja maailmalla

Kuten edellä mainittu, käytetään vertaistukea monesti erityisessä elämäntilanteessa olevien henkilöiden tukimuotona. Esimerkiksi Suomen mielenterveysseura järjestää tukiryhmiä läheisensä yllättäen menettäneille, tukea tarvitseville nuorille ja maahanmuuttajille. Yhteistyössä kuntoutussäätiön kanssa järjestetään muun muassa nuttu-ryhmiä, jotka ovat tarkoitettuja nuorille, jotka ovat epävarmoja opinnoissaan tai työssä pärjäämisessään ja haluavat tukea koulutukseen tai työelämään siirtymisessä. (Suomen mielenterveysseura 2017.) Suomen mielenterveysseuran lisäksi vertaistukiryhmiä järjestävät muun muassa potilasjärjestöt, kansalaisjärjestöt ja yhdistykset. Vertaistuen merkityksestä on tehty tutkimuksia etenkin yliopistoissa pro-gradu tutkimuksien muodossa (Rönkä 2010; Kurtti 2014; Pääkkönen 2014).

Myös muualla maailmassa vertaistuen merkitys on ollut alati kasvava kiinnostuksen kohde. Norjassa vertaistukea lähestytään termin ”self-help” (itseapu) kautta ja itseapu on liitetty kansalliseen terveysohjelmaan. Vuonna 2004 käynnistettiin kansallinen suunnitelma itseavusta osana mielenterveyskuntoutuksen suunnitelmaa. Suunnitelmana oli tehdä itseavusta tunnetumpaa ja markkinoida erilaisia keinoja, joiden avulla hankalassa elämäntilanteessa olevat ihmiset voisivat löytää tukea terveydenhuollon verkoston ulkopuolelta. Myös Norjassa kuten Suomessakin, ryhmämuotoiset tukiryhmät keskittyvät pääosin sairauskohtaisiin diagnooseihin. Toisena ryhmämuotona järjestetään niin sanottuja neutraaleja ryhmiä, joissa ongelmat osallistujien kesken saattavat olla erilaisia, mutta motivaatio muutokseen on ryhmäläisillä sama. (Selvhjelp Norge 2013.)

Vuonna 2004 myös Englannissa tutkittiin vertaistuen tarjoamia mahdollisuuksia terveyden edistämisen kentällä. Kansallinen terveysjärjestö lanseerasi terveyspalveluihin käytettäväksi henkilökohtaiset terveysneuvojat, joiden tarkoitus oli auttaa etenkin vaikeim-

min tavoitettavia henkilöitä ja muita ryhmiä, joiden terveys oli normaaliväestöä huonompi, mutta jotka käyttivät perinteisiä terveyspalveluita muita ryhmiä harvemmin. Periaatteena oli tarjota vertaistukeen perustuvaa apua esimerkiksi terveysneuvontaan liittyen erityisesti tähän koulutettujen vertaisten kautta. Terveysneuvojien toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta tehtiin tutkimusta jälkikäteen. Löydöksenä tutkijat totesivat, että vaikkakin uusien palvelumuotojen tarve on selkeä, ei uusia tukimuotoja pystytä juurruttamaan toimintaan elleivät ne sopeudu jo olemassa olevien terveyspalveluiden rakenteisiin. (Mathers, Taylor & Parry 2014, 725 – 726.)

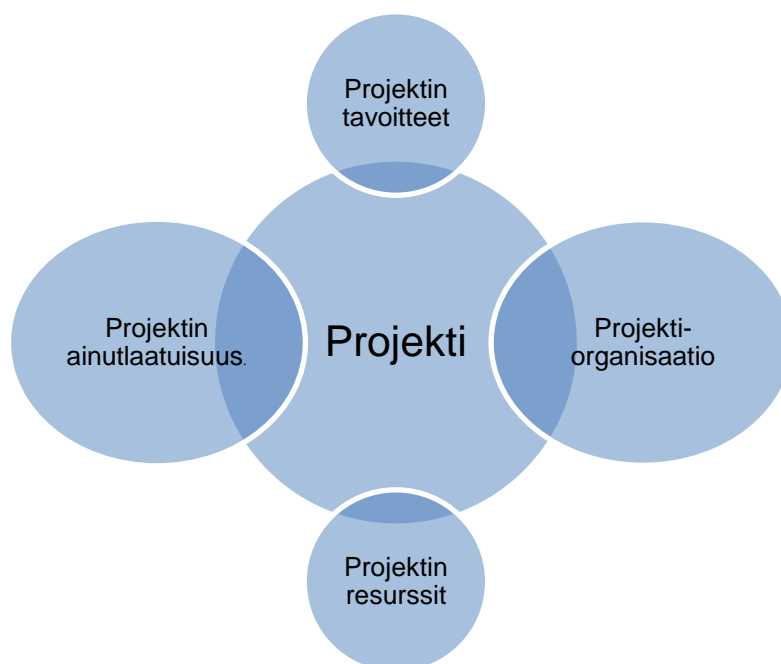
Huolimatta terveysneuvontatoiminnan kehnosta menestyksestä terveydenhuollon kentällä, on Englannissa kuitenkin todettu vertaisten suuri hyöty muussa toiminnassa ja vertaistuen mahdollisuuksia on korostettu useissa terveyden ja hyvinvoinnin strategioissa (Gillard, Edwards, Gibson, Owen & Wright 2013). Vuonna 2013 palkattiin vertaishenkilöitä kolmen kuukauden kokeilujaksolle työskentelemään mielenterveystiimissä sekä oppimisvaikeuksista kärsivien lasten ja nuorten parissa. Vertaishenkilön koettiin toimivan sillonrakentajana asiakkaiden sekä henkilöstön välillä. Samaistuminen työntekijän roolissa olevaan vertaiseen auttoi parantamaan kommunikaatiota sekä madalsi kynnystä puhua suoraan oppimisvaikeuksista. (Oldknow, Gosling, Etheridge & Williamson 2014, 28 – 30.)

Vaikka vertaistuen merkitys on alati ollut nousussa useassa maassa, löytyy kuitenkin vielä maita, jotka eivät vielä ole sisällyttäneet vertaistukea osaksi terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelmaansa. Esimerkiksi Iranissa tukiryhmät ja itseapuryhmät eivät kuulu osaksi hoitotyön suunnitelmaa tai strategiaa. Myöskään dokumentteja virallisista vertaistukiryhmistä ja niiden olemassa olosta Iranissa ei ole esittää. Tehtyjen tutkimusten mukaan vertaistukiryhmille olisi kuitenkin kysyntää ja tilaa terveydenhuollon kentällä. Tutkimuksia on tehty Iranissa muun muassa ms-potilaiden sekä rintasyöpäpotilaiden vertaistukiryhmistä ja näissä tutkimuksissa elämänlaadun sekä itsetietoisuuden nähtiin paranevan vertaistukiryhmiin osallistuvien keskuudessa kontrolliryhmiä enemmän. (Taleghani, Babazadeh, Mosavi & Tavazohi 2012, 125 – 130; JadidMilani, Ashktorab, AbedSaeedi & AlaviMajd 2015, 725 – 732.)

4 KEHITTÄMISPROJEKTIN PROSESSI

4.1 Kehittämiprojektin eteneminen

Turun ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulun tutkinnon opinnäytetyönä suoritettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä noudattava kehittämisprojekti. Kehittämisprojektien lähtökohtina pidetään jonkin asian kehittämistä, uusien asioiden esille saamista tai uusien ratkaisujen löytymistä olemassa oleviin ongelmiin (Heikkilä ym. 2008, 60). Projekti eli hanke on selkeästi määritelty ja aikataulutettu tehtäväkokonaisuus. Projekteilla on yleensä melko samanlainen rakenne, vaikka projektin koko ja kesto vaihtelisivatkin. Projektien peruselementit voidaan jakaa neljään eri kategoriaan (Kuvio 3.) Projektilla tulee olla yksiselitteiset tavoitteet, oma osaava organisaationsa, määrätty voimavarat ja projektilla tulee olla selkeä alku ja loppu. (Silfverberg 2007, 21.)

Kuvio 3. Projektin elementit (mukaillen Silfverberg 2007, 21).

Projektit etenevät yleensä sykleittäin vaiheissa. Perusvaiheita projektissa ovat projektin tavoitteiden määrittely, projektin suunnittelu, projektin toimeenpano (ohjaus, arviointi, kontrollointi ja laadunvarmistus) ja projektin päättäminen (Virtanen 2000, 75). Laajemmin

kuvailtuna projektiin liittyy ideointi- ja esisuunnitteluvaihe, suunnitteluvaihe, käynnistysvaihe, toteutusvaihe, päättämismuoto, arviointivaihe sekä käyttöönotto- ja seuranta- vaihe. (Heikkilä ym. 2008, 58.) Kehittämiskojeetti ylempään ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä noudatti projektin vaiheita. (Kuvio 4.)

Kehittämiskojeetti käynnistyi virallisesti helmikuussa aiheen valinnalla ja kiinnittymisellä Ruori-hankkeeseen. Ideavaihe hyväksyttiin huhtikuussa 2016. Esiselvitys työvaiheessa luotiin alustavat tutkimuskysymykset ja luotiin katsaus aikaisempaan tutkimustietoon aihealueesta. Esiselvitykseen kuului kirjallisuuskatsaus aiheesta ja idean tarkentaminen projekiksi. Laaja paneutuminen aikaisempiin tutkimuksiin kuuluukin tärkeänä elementtinä projektityöskentelyyn (Heikkilä ym. 2008, 61).

Hyvin tehty projektisuunnitelma edesauttaa projektin etenemistä. Vaikkakin suunnitelma tulee tehdä alusta alkaen huolellisesti, on yleistä, että suunnitelma elää ja muuttuu projektin edetessä. (Virtanen 2000, 89.) Projektisuunnitelma laadittiin huhtikuussa ja tutkimuslupa haettiin ja saatiin myös huhtikuussa. Projektisuunnitelmaa hiottiin vielä tutkimusluvan saamisen ja aineiston keruun jälkeen. Tutkimuskysymyksiä tarkennettiin läpi projektin.

Toteutusvaiheessa jalkaudutaan kentälle tiedonhankinnan perässä. Toteutusvaiheessa suoritetaan projektin varsinainen työskentelyvaihe, jossa laadittu suunnitelma pannaan käytäntöön, haetaan ratkaisuja ongelmiin ja testataan ratkaisuja käytännössä eli luodaan hankkeen tulokset. (Heikkilä ym. 2008, 99.) Aineiston keruu suoritettiin ryhmähaastattelulla, yksilöhaastattelulla sekä työpajan tuloksia hyväksi käyttäen. Ryhmähaastattelut toteutettiin 22.4.2016 ja yksilöhaastattelu pidettiin 24.5.2016. Työpaja järjestettiin 7.6.2016.

Aineiston keruun, käsittelyn ja analyysin erottaminen toisistaan on laadullisessa tutkimuksessa joskus haastavaa, sillä laadullisen tutkimuksen aineiston analysointi aloitetaan yleensä jo tiedonkeruun aikana, kun tutkija havainnoi alustavasti saamaansa tietoa (Robson 2001, 177; Kylmä & Juvakka 2007, 110). Kehittämiskojeetissa aineiston analysointi aloitettiin kesäkuussa 2016 ja aineistoa analysoitiin pitkälle alkuvuoteen 2017 saakka, vaikkakin pääkohdat olivat kirjattuna jo marraskuussa 2016. Selkeää aineiston analysoinnin alkamishetkeä tai loppumishetkeä ei siis ollut. Analysoinnin pohjalta aloitettiin lopputuotoksen ideointi marraskuussa 2016.

Lopputuotoksen esitestaukset suoritettiin 22.2.2017 Puolassa ja 10.3.2017 Vantaalla. Esitestauksen jälkeen hiottiin vielä lopputuotosta sekä työstettiin kehittämisprojektin loppuraporttia. Loppuraportti valmistuu kokonaisuudessaan toukokuuhun 2017 mennessä ja loppuraportin myötä kehittämisprojekti päätetään. Kehittämisprojektin loppuraporttiin liittyy myös projektin arviointi. Kehittämisprojektin tuotos on tarkoitus esittää Ruori-hankkeen yhteistyökumppaneille huhti - toukokuussa 2017, mikäli hanke saa jatkorahoituksen. Projektipäällikkö varautuu etsimään itsenäisesti tahon jolle esitellä lopputuotosta, mikäli hankkeen kautta ei yhteistyökumppaneita löydy.

Kuvio 4. Kehittämisprojektin eteneminen.

4.2 Projektiorganisaatio

Kaikille kehittämishankkeille ja projekteille yhteistä on projektiorganisaation luominen. Projektiorganisaatiot koostuvat useimmiten ohjausryhmästä, projektiryhmästä sekä yhteistyökumppaneista. Projektiorganisaatiossa eri osapuolten roolit ja vastuut tulee määritellä selkeästi. Ryhmien tarkoituksena on vastata muun muassa projektin aikataulussa sekä kustannuksissa pysymisestä. Ohjaus- ja projektiryhmiin kuuluu parhaimmillaan joukko oman roolinsa tietäviä asiantuntijoita ja projektin tavoitteiden saavuttaminen edellyttääkin eri alueiden asiantuntijoiden välistä yhteistoimintaa. (Ruuska 2006, 25; Silfverberg 2007, 98; Heikkilä ym. 2008, 75.)

Ohjausryhmän kokoonpanot saattavat vaihdella, mutta perusta on tavallisesti joko asiantuntijatyöpanoksessa tai edustuksellisen demokratian tulkinnassa. Ohjausryhmä voi koostua esimerkiksi projektin tärkeimmistä rahoittaja- ja sidosryhmistä. Ohjausryhmä valvoo hankkeen edistymistä ja arvioi sen tuloksia, tuottaa projektille ideoita ja auttaa verkostoitumista, hoitaa koordinaatiota ja tiedonkulkua sekä tukee projektijohtajan strategista suunnittelua ja johtamista. Onnistuneessa ohjausryhmässä on joukko ihmisiä, jotka ovat aidosti kiinnostuneet projektista ja sen etenemisestä. (Virtanen 2000, 68; Silfverberg 2007, 98 – 99.)

Kehittämiprojektin suunnitelmavaiheessa tarkoitus oli muodostaa erikseen ohjausryhmä sekä erillinen projektiryhmä. Ohjausryhmään kuului suunnitelmassa projektipäällikön lisäksi kolme Ruori-hankkeen työntekijää, yksi johtava hoitaja sekä kaksi muuta ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Ohjausryhmän lopullinen kokoonpano koostui yllämainituista, lukuun ottamatta johtavaa hoitajaa. Projektiryhmään oli tarkoitus osallistaa nuorten työttömien parissa työskenteleviä ammattilaisia sekä työttömiä nuoria. Projektiryhmän alkuperäinen idea oli kehittämiprojektin tuotoksen suunnittelu haastatteluiden tulosten pohjalta. Projektiryhmään kuului projektipäällikön lisäksi kaksi Turun ohjaamon työntekijää, yksi nuori ohjaamon työntekijän roolissa, Ruori-hankkeen työntekijä sekä yksin nuori työtön.

Projektiryhmän työskentely jäi yhteen työpajaan ja varsinaista pidempiaikaista projektityöskentelyä ei tällä ryhmällä sovittu jatkettavan. Työpajatyöskentelyn katsottiin olevan lähinnä aineiston keruun kannalta merkittävää, eikä niinkään kehittämiprojektin tuotoksen konkreettista eteenpäin viemistä. Ohjausryhmän toiminta jatkui läpi kehittämiprojektin. Ohjausryhmä kokoontui keväällä 2016 suunnitelman merkeissä useammin työn

eteenpäin saattamiseksi. Aineiston keruun jälkeen ohjausryhmän yhteydenpito koostui pääosin sähköposteista ja puheluista sekä muutamista tapaamisista. Kehittämiprojektissa muodostettiin vielä erikseen esitestausryhmät, joiden avulla työstettiin suunniteltua lopputuotosta. Esitestausryhmään kuului nuoria henkilöitä, joilla oli kokemusta työttömyydestä. Ryhmien toiminnasta on kerrottu enemmän raportin myöhemmässä vaiheessa.

Tärkein rooli projektiorganisaatiossa on projektin johtajalla eli projektipäälliköllä. Siinä missä ohjausryhmän tehtävänä on huolehtia projektin ohjaamisesta ja seurannasta, on projektipäällikön tehtävä huolehtia sisäisestä johtamisesta. Projektipäällikkö huolehtii kokonaisuuden hallinnasta toimimalla projektin vastuuhenkilönä, hän tiedottaa projektiin liittyvistä asioista ja kutsuu ohjausryhmän sekä projektiryhmän koolle aina tarvittaessa. Projektipäällikkö pitää huolta suunniteltujen tavoitteiden toteutumisesta ja viestimisestä sisäisesti sekä ulkoisesti muille tarvittaville tahoille. (Ruuska 2006, 144; Silfverberg 2007, 93; Heikkilä ym. 2008, 85; Paasivaara, Suhonen & Virtanen 2011, 98.) Kehittämiprojektissa opiskelija toimi projektipäällikkönä.

Projektipäällikkö johtaa sekä asioita, että ihmisiä. Projektin onnistuminen on osaltaan kiinni projektipäällikön kyvystä johtaa ja viestiä projektin sisällä ja sen ulkopuolella. Hyvälle projektipäällikölle luonteenomaista on monialaisuus sekä muutoskykyisyys. Projektipäällikön tulee olla asiantuntija omalla osaamisalueellaan ja muiden projektin toimintalojen suhteen perehtynyt substansseihin ainakin jollain tasolla. Tärkeintä on kuitenkin toimia mahdollisuuksien välittäjänä ja mahdollistajana. (Virtanen 2000, 53; Ruuska 2006, 144; Paasivaara ym. 2011, 98.)

Opiskelijalle kehittämissuunnitelman projektipäällikkönä toimiminen oli ensimmäinen kerta projektin johtajana. Projektipäällikkö tutustui aihealueen kirjallisuuteen ja laati projektisuunnitelman itsenäisesti ohjausryhmän avustuksella. Aineiston keruun jälkeen projektipäällikkö analysoi tulokset ja suunnitteli kehittämissuunnitelman lopputuotoksen. Projektin vaiheista informoitiin ohjausryhmää tarpeen mukaan. Ruori-hankkeen työntekijä toimi opiskelijan mentorina ja hänen kanssaan tehtiin yhteistyötä läpi kehittämissuunnitelman.

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN SOVELTAVAN TUTKIMUKSEN OSA

5.1 Kohderyhmä

Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on todellisen elämän kuvaaminen ja tämän vuoksi laadullista tutkimusta käytetään etenkin ihmistieteissä määrällistä tutkimusta laajemmin. Todellisuus on nähtävissä moninaisena ja osiensa summana ja lähtökohdat tutkimukselle voivat olla hyvin erilaisia taustatekijöistä riippuen. Vaikkakin laadullisia tutkimuksia ei voida kirjallisuudessakaan niputtaa täysin yhteen muottiin, on tutkimuksille luettavissa muutamia tyypillisiä piirteitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 161.)

Ensinnäkin tutkimus on yleensä luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto hankitaan todellisista tilanteista. Tiedon keruussa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä ja luotetaan tutkijan tekemiin havaintoihin enemmän kuin kylmiin mittausvälineisiin. Pyrkimyksenä ei laadullisessa tutkimuksessa useinkaan ole teorian tai hypoteesin testaaminen vaan hankitun aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Aineiston hankinnassa käytetään apuna metodeja, jotka korostavat tutkittavien näkökulmaa ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. Tutkimussuunnitelma muuttaa monesti muotoaan tutkimuksen edetessä, kuin myös tutkimuskysymykset. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineiston tulkintaa kohdellaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2015 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa laatu korvaa määrän mitä tulee tutkimusjoukon laajuuteen. Tarkoituksena ei ole etsiä tilastollisia säännönmukaisuuksia eikä keskimääräisiä yhteyksiä, joten myöskään aineiston kokoa ei tarvitse määrittää näiden mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa periaatteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. Tutkimuksessa saattaa olla tarkasteluna vain yksi ihminen tapaustutkimuksen merkeissä tai tietty ennalta koottu valmis ryhmä. Osallistujamäärä arvioidaan aina tutkimuksissa tapauskohtaisesti. Aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen, mutta tutkimalla yksityistä tapausta kyllin tarkasti, voidaan saada näkyviin myös toistuvuus tutkittavassa ilmiössä tai kohteessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 27; Hirsjärvi ym. 2015, 181 – 182.)

Kehittämiprojektin kohderyhmänä olivat nuoret alle 30-vuotiaat työttömät Turun seudulla. Työttömien työnhakijoiden määrä väheni 23:ssa Varsinais-Suomen kunnassa

viime vuoteen verraten. Nuorten työttömyys väheni peräti 18 kunnassa ja nuorten miesten kohdalla 22 kunnassa. Lokakuussa 2016 Turussa oli työttömiä alle 25 – vuotiaita nuoria noin 1630 tilastojen mukaisesti. Tämä oli noin 189 nuorta vähemmän kuin edellisenä vuonna. Nuorisotyöttömyys onkin ollut laskeva trendi tilastoissa Turun osalta. (Turun työttömyyskatsaus 2016; Työllisyyskatsaus 2016.) Laskevasta trendistä huolimatta nuorisotyöttömyys on edelleen huolenaihe ja keinoja sen vähentämiseksi tarvitaan.

Kehittämisprojektin ryhmähaastattelun osuuteen osallistui uravalmennuksessa huhtikuussa olleet nuoret Turun seudulla. Yleensä uravalmennuksen ryhmiin osallistuu n.20–25 nuorta. Huhtikuussa 2016 suoritettussa ryhmähaastattelussa osallisena oli yhteensä 17 nuorta (N=17). Ryhmähaastattelun lisäksi tehtiin erillinen yksilöhaastattelu yhdelle alle 30 – vuotiaalle työttömälle nuorelle. Ryhmähaastattelun kohderyhmä saatiin Ruori-hankkeen kautta hanketyöntekijöiden yhteydenottojen perusteella. Yksilöhaastattelun nuoren projektipäällikkö hankki itsenäisesti sosiaalista mediaa avuksi käyttäen.

Haastatteluiden lisäksi järjestettiin työpaja nuorille sekä heidän parissaan työskenteleville asiantuntijoille kesäkuussa 2016 haastatteluista saatujen tulosten pohjalta. Työpajaan osallistui kaksi nuorta sekä kaksi Turun Ohjaamon työntekijää. Ohjaamo on matalan kynnyksen toimipiste, johon on yhdistetty useita nuorten palveluita saman katon alle. Ohjaamossa tarjotaan nuorille muun muassa työllistymispalveluita sekä tieto- ja neuvontapalveluita. (Turku 2016.)

5.2 Soveltavan tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Aiemmin on korostettu sitä, että tutkimusongelmien tulisi olla tarkkaan harkittuja ja muotoiltuja ennen varsinaista aineiston keruuta. Nykyään kuitenkin etenkin laadullisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu se, että tutkimusongelmat saattavat muokkautua tutkimuksen prosessin edetessä (Hirsjärvi ym. 2015, 125). Aineiston keruun myötä kehittämisprojektin tavoitteet ja tutkimuskysymykset muuttuivat alkuperäisestä jonkin verran, kuten laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksena oli tuottaa tietoa nuorten työttömien omista toiveista ja ideoista syrjäytymisen ehkäisyyn sekä sosiaalisen toimintakyvyn parantamiseen. Haastatellut nuoret eivät kuitenkaan edustaneet syrjäytyneitä nuorisoa, joten syrjäytymisen näkökulmaa pienennettiin projektissa. Tavoitteena oli tutkimuskysy-

mysten kautta selvittää yleisesti nuorten työttömien omia toiveita työttömyyden aikaisesta toiminnasta sekä ideoida keinoja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseen. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Minkälaista toimintaa nuoret työttömät toivovat työttömyyden aikana järjestettävän?
2. Kuinka toimintakykyä voitaisiin ylläpitää työttömyyden aikana?
3. Minkälaisia ovat nuorten olemassa olevat sosiaaliset suhteet ja minkälaisia suhteita toivottaisiin lisää?

5.3 Aineiston keruu

Aineiston kerääminen on tutkimuksen kannalta tärkeimpiä osatekijöitä. Ilman hyvää aineistoa ei voida saada hyvää tutkimusta. Toisaalta hyvästäkin aineistosta ei aina seuraa hyvää lopputulosta ellei tutkija osaa hyödyntää kokoamaansa aineistoa oikein. (Aaltola & Valli 2015, 43.) Laadullisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmät vievät aina tutkijan lähelle tutkittavaa kohdetta. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle ovat erilaiset haastattelut, havainnointi tai muu arkipäivän tilanteesta syntynyt materiaali. Kohderyhmä ja aineisto ovat usein harkinnanvaraisia otoksia tietystä ryhmästä toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Aaltola & Valli 2001, 68.)

Haastattelut jaetaan perinteisesti kolmeen eri kategoriaan kysymysten valmiuden ja sitovuuden mukaan. Strukturoitua haastattelumallia edustaa etenkin lomakehaastattelut valmiine kysymyksineen ja vastausvaihtoehtoineen. Valmiiden kysymysten avulla varmistetaan, ettei haastattelija vaikuta haastateltavien mielipiteisiin omilla mielipiteillään. Puolistrukturoitua mallia edustaa esimerkiksi teemahaastattelut, joissa aihealueet ja teemat ovat ennalta määriteltäviä, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella haastateltavien välillä. Strukturoimattomasta haastattelusta käytetään yleisimmin taas nimittävää avoin haastattelu, jota kuitenkin on kritisoitu siinä mielessä, että täysin avointa ja suunnittelematonta haastattelua ei liene järkevääkään suorittaa, koska haastateltava jäisi tällöin lähes tuuliajolle ilman tietoa siitä, mihin haastattelussa pyritään vastausta etsimään. (Robson 2001, 135 – 140; Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11–12.)

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa määrätään etukäteen haastattelun aihepiirit ja teema-alueet. Teemahaastattelua käytetään etenkin ryhmähaastatteluissa sen jous-

vuuden ja vapauden vuoksi. Tavoitteena avoimessa haastattelussa on saada haastattelutilanne muistuttamaan enemmän tavallista keskustelua kuin haastattelua. Teema-alueet käydään läpi kaikkien haastateltavien kanssa, vaikkakin teemojen laajuus ja aiheiden järjestys saattaa vaihdella haastattelusta toiseen. (Robson 2001, 137; Aaltola & Valli 2015, 29.)

Työmenetelminä kehittämissuorituksen aineiston keruussa käytettiin teemahaastatteluita sekä työpajoja. Keväällä 2016 suoritettiin haastattelut työttömille nuorille. Haastattelut tehtiin sekä ryhmähaastatteluina sekä yksilöhaastatteluna. Kehittämissuorituksen haastattelurunko koostui vapaamuotoisesta, mutta ohjatusta keskustelusta aihealueiden ympärillä (Liite 1). Aihealueita olivat muun muassa terveys ja hyvinvointi, vapaa-aika, sosiaaliset suhteet, omat toiveet ja odotukset terveyden edistämisen suhteen sekä omat toiveet ja odotukset työllisyyspalveluiden suhteen. Samaa haastattelurunkoa käytettiin niin ryhmähaastatteluissa, kuin myös yksilöhaastattelussa. Haastatteluita ennen pyydettiin täyttämään lyhyt taustatietolomake (Liite 2).

Haastattelu perustuu siihen tosiasiaan, että mikäli halutaan tietää mitä henkilöt ajattelevat jostakin asiasta, kysytään tätä heiltä suoraan. Haastateltavia henkilöitä motivoi haastatteluun osallistumisessa ainakin tilaisuus tuoda esiin mielipiteensä käsiteltävästä asiasta, omien kokemusten kertominen sekä mahdollisesti aiemmista haastatteluista jäänyt hyvä kokemus. (Valli & Aaltola 2015, 27 – 29.) Haastattelun etuna on ennen kaikkea joustavuus. Haastattelussa pystytään toistamaan kysymys, oikaisemaan väärinkäsityksiä, selventämään ilmausten sanamuotoja ja käymään keskusteluita haastatteluissa esiin nousseista yllättävistäkin seikoista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Ryhmähaastattelun hyviä puolia ovat muun muassa vertaistuen saaminen muulta ryhmältä sekä useamman haastateltavan kohtaaminen samanaikaisesti. Toisaalta ryhmähaastattelun riskiksi voi muodostua ihmisten pyrkimys noudattaa enemmistön mielipiteitä. (Kylmä & Juvakka 2007, 84–85.) Ryhmähaastattelut suoritettiin Learning Cafe-menetelmää mukaillen. Learning cafe menetelmä eli suomennettuna oppimiskahvila menetelmä on hyvä tapa vastavuoroiseen vuorovaikutukseen isompienkin ryhmien kesken. Työskentelymenetelmä perustuu vastavuoroiseen dialogiin ja tavoitteena on oppia yhdessä ja keskustellen. (Halonen 2012, 14.) Haastateltavat jaettiin neljään ryhmään ja neljä haastattelijaa kiersivät pöydästä toiseen niin, että jokaisella haastattelijalla oli oma teemansa käsiteltävänä. Työmuoto koettiin toimivaksi, koska aika ja tila olivat rajalliset ja yksi haastattelija ei olisi näillä puitteilla kyennyt toteuttamaan haastatteluita riittävällä laajuudella.

Ryhmähaastattelu suoritettiin pienessä tilassa neljässä eri pienryhmässä, joten nauhoittamisen ei katsottu olevan tarkoituksenmukaista. Sen sijaan ryhmähaastattelusta tehtiin muistiinpanot jokaisesta teemasta erikseen. Yksilöhaastattelu nauhoitettiin kokonaisuudessaan. Nauhoittaminen mahdollistaa sen, että haastattelutilannetta voidaan analysoida jälkikäteen ja tilanteesta voidaan erottaa uusia sävyjä ja merkityksiä, kuin mitä haastattelutilanteesta muuten mahdollisesti jäisi haastateltavalle mieleen. (Aaltola & Valli 2001, 133 – 134; Ruusuvuori & Tiittula 2005, 14 – 15.)

Työpajassa oli alun perin tarkoitus käsitellä haastatteluissa nousseiden ajatusten perusteella kehittämisprojektin lopputuotosta ja suunnitella sen toteutumista projektiryhmällä. Kuten haastatteluihin, myös työpajaan nuorten työttömien saaminen oli haastavaa ja työpajaa edeltävänä iltana nuoria oli ilmoittautunut kaksi. Toinen nuorista perui tulonsa samana aamuna, mutta Turun Ohjaamon uusi nuori työntekijä värvättiin viime hetkellä mukaan edustamaan nuorison näkökulmaa työpajassa. Työpajan keskusteluiden ja ideoiden nähtiin tuovan lisää tietoa ja näkökulmia käsiteltävään aiheeseen, joten työpajaakin päädyttiin käyttämään tietynlaisena aineiston keruun menetelmänä enemmän kuin jatkotyöstämisen toimintaympäristönä. Työpajan keskustelun pohjana käytettiin case-kuvauksia tyypillisistä työttömistä nuorista (Liite 3). Työpajasta tehtiin muistiinpanot.

5.4 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analysointi on monesti monivaiheisempaa ja haastavampaa kuin määrällisen tutkimuksen. Laadullisen tutkimuksen aineiston keruun aikana tapahtuu jo osittain aineiston analyysiä, kun tutkimusta tehdessä saatetaan huomata erilaisia tulokintaideoita. Tarkentavia kysymyksiä ja uusia ideoita voi monesti syntyä ensimmäisten haastatteluiden jälkeen myöhäisempää toteutusta varten. (Kylmä & Juvakka, 2007, 110.) Ryhmähaastatteluista saatujen havaintojen perusteella pystyttiinkin tarkentamaan yksilöhaastattelua varten huomioitavia seikkoja. Osa valmiista teemoista käytiin yksilöhaastattelussa läpi vähemmällä painotuksella ja päähuomio kiinnitettiin kehittämisprojektin kannalta tärkeisiin teemoihin.

Tutkimuskysymyksiä tarkennettiin aineiston analyysivaiheessa vielä entisestään. Aineistosta pyrittiin erottamaan vain kehittämisprojektin kannalta oleelliset tulokset. Laadullisen tutkimuksen analyysivaiheessa tärkeää onkin olla päättäväinen tutkittavan kohteen määrittämisessä. Tutkijan tulee pidättäytyä tarkkaan rajatussa kiinnostavassa ilmiössä ja

tehdä analyysinsä siitä, sen sijaan, että hän tarttuisi kaikkiin kiinnostaviin seikkoihin. (Aaltola & Valli 2001, 133 – 134; Tuomi & Sarajärvi 2002, 94 – 95; Ruusuvuori & Tiittula 2005, 14 – 15.)

Nauhoitetut haastattelut on muutettava kirjoitettuun muotoon eli litteroitava. Litterointi helpottaa yksityiskohtien havaitsemista analysoitavasta haastattelusta. Litteroinnin tarkkuus riippuu käytetystä tutkimusmetodista sekä tutkimuskysymyksistä. (Hirsjärvi ym. 2015, 222.) Tarkimmillaan esimerkiksi diskurssianalyysia varten tulee haastattelun litteroinnin lisäksi merkitä ylös painotukset, tauot jne. Suppein tapa taas on purkaa vain olennaiselta vaikuttavat kohdat, jolloin kuitenkin ongelmaksi voi muodostua se, että etukäteen ei välttämättä voi arvioida sitä, mikä haastattelussa on olennaista ja mikä ei. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 16; Aaltola & Valli 2015, 42.) Yksilöhaastattelu litteroitiin sanasta sanaan. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä yhdeksän sivua, fontilla arial 11 ja rivivälillä 1.5.

Mikäli haastatteluista ei nauhoiteta, on haastatteluista hyvä tehdä mahdollisimman tarkat muistiinpanot. Etenkin vapaamuotoisimmissa haastatteluissa nauhoitus saattaa vaikeuttaa rennon ilmapiirin luomista ja tällöin voidaan käyttää muistiinpanoja tiedon tallentamiseksi. Muistiinpanoihin pyritään saamaan kaikki tärkeät kommentit suorine lainauksineen heti keskustelun päätyttyä tai sen aikana. (Robson 2001, 143.) Ryhmähaastattelut sekä työpajassa käydyt keskustelut pyrittiin kirjaamaan ylös keskusteluiden aikana niin, että joitain suoria lainauksia kirjattiin ylös. Muistiinpanoihin merkittiin myös yksittäisiä sanoja, jotka nousivat keskusteluista useamman nuoren suusta esille.

Haastatteluista ja työpajasta saadut tulokset analysoitiin laadullisen menetelmän sisällönanalyysilla. Sisällönanalyysi perustuu osin tulkintaan ja päättelyyn (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115). Aineisto teemoiteltiin vaihe vaiheelta. Teemoittelussa aineistosta poimitaan keskeiset aiheet ja pyritään löytämään ja erottelamaan tutkimusongelman kannalta olennaiset kohdat. Onnistunut teemoittelu on teorian ja empirian vuorovaikutusta lomittain eikä vain aineistosta suoraan irrotettuja suoria sitaatteja. (Eskola & Suoranta 2008, 174 -175.)

Aineiston teemoittelu pohjautui tutkimuskysymyksiin sekä teemahaastattelun runkoon. Ryhmähaastattelut oli jaoteltu jo haastatteluvaiheessa teemoittain niin, että jokaisella haastattelijalla oli omat teemansa. Näistä haastatteluista jokainen kirjasi lyhyen yhteenvedon jota projektipäällikkö hyödynsi analyysissaan. Yksilöhaastattelun litteroidusta tekstistä sekä työpajan muistiinpanoista haettiin samoja teemoja.

Tuloksista muodostettiin neljä uutta pääryhmää. Teemoittelussa selväksi kävi se, että alkuperäisten teemojen sisällä saattoi löytyä paremmin toista pääryhmää vastaavia tuloksia. Pääryhmät muodostettiin niin, että ne vastasivat tutkimuskysymyksiin. Teema-haastattelurunkoa verrattiin tutkimuskysymyksiin ja teemoittelu tehtiin sisällöstä nousseiden tulosten perusteella. Taulukossa 1 on havainnollistettu teemoittelun lähtökohtia.

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta.

Alkuperäinen teema	Tulokset	Pääryhmä
<i>Digitaidot</i>	Toivotaan lisää sähköisiä palveluita. Nuorilla ei ongelmia digiosaamisessa juurikaan ole.	Nuorten tietotaidot ja osaaminen
<i>Vapaa-aika ja harrastukset sekä sosiaaliset suhteet</i>	Kavereita on lapsuudesta alkaen ja heitä pyritään näkemään lähes päivittäin. Ei tarvetta uusille ystäville.	Nuorten sosiaaliset suhteet
<i>Hyvinvointi ja terveys</i>	Päivärytmin ylläpito. Ei syrjäytymisen kokemusta vaikka masentunut.	Nuorten toimintakyky ja käsitykset syrjäytymisestä
<i>Tulevaisuus ja työllistyminen</i>	Pakkotoimet eivät motivoi. Rahan puute estää harrastustoiminnan.	Työttömyyden haasteet ja nuorten palvelutarve

Pääryhmien muodostamisen jälkeen alkuperäisten teemojen muistiinpanot luettiin vielä monta kertaa läpi ja poimittiin niistä yksitellen oikeisiin pääryhmiin liittyviä huomioita. Yksilöhaastattelun litteroitu teksti paloiteltiin osiin pääryhmän teemojen mukaisesti ”leikkaaliimaa” menetelmällä. Työpajan muistiinpanoista kerättiin myös pääryhmiin liittyvät huomiot. Pääryhmien lisäksi tuloksiin päätettiin lisätä ”muuta haastatteluista nousutta” kohta muutaman mielenkiintoisen näkökulman esiintuomiseksi.

5.5 Tulokset

Taustatiedot

Ryhmähaastatteluihin osallistui 17 henkilöä. Ryhmähaastatteluun osallistui aurakoulutuksen uravalmennuksessa olleet nuoret. Lisäksi suoritettiin yksi yksilöhaastattelu sekä käytettiin hyväksi työpajan muistiinpanoja. Ikähaarukaltaan vastaajat olivat 18 – 28 vuoden välissä. Keskiarvoikä oli 23,06. Taustakysymyksinä henkilöitä pyydettiin lyhyesti täyttämään taustatietolomake koulutustausta ja työttömyyden kestosta (Taulukko 2).

Taulukko 2. Taustatiedot.

Sukupuoli	
<i>Mies</i>	13
<i>Nainen</i>	5
Koulutustausta	
<i>Peruskoulu</i>	4
<i>Lukio</i>	7
<i>Ammattikoulu</i>	7
Työhistoria	
<i>Alle vuosi</i>	6
<i>1 – 3 vuotta</i>	10
<i>4 – 6 vuotta</i>	1
<i>Yli 6 vuotta</i>	1

Haastatelluista suurin osa oli miehiä. Suurin osa vastaajista oli käynyt peruskoulun jälkeen joko lukion tai ammattikoulun, ammattikorkeakoulua tai yliopistoa ei ollut käynyt yksikään vastaajista, jonka vuoksi nämä tulokset jätettiin taulukosta pois. Työhistoriaa löytyi jokaiselta vastaajalta. Yleisin työsuhteen kesto oli 1-3 vuotta tai alle vuosi.

Nuorten tietotaidot ja osaaminen

Nuorten työttömien tietotaidot ovat muuttuneet vuosikymmenien aikana. Siinä missä vanhemmat työttömät painivat lisääntyvän tietoteknisen maailman haasteiden kanssa kenties puutteellisten atk-taitojensa vuoksi, tämän ajan nuoret taas ovat virtuooseja lähes syntyessään. Tietoa etsitään internetistä sujuvasti ja palveluita toivotaan monipuolisemmin ja selkeämmin löydettäväksi virtuaalikanavia käyttäen.

Ryhmähaastattelussa esiin nousi toivomus sosiaalitoimen palveluiden sähköistämisestä sekä työvoimatoimen sivujen parantamisesta. Keskustelua herätti myös se, kuinka internet-liittymien hankkimista myös luottotiedottomille tulisi helpottaa. Myös yksilöhaastattelussa digitaalinen osaaminen kuvastui luonnollisena osana arkea ja lähinnä erikoistason osaamiseen nuoret toivoisivat lisäkoulutusta.

”Mä oon ilmeisesti käsittääkseni melko natiivi tässä siis sillai niinkun ok, en mä oo mikään nörtti, että kun jos tulee jotain oikeesti vaikeita kysymyksiä niin sit menee sormi suuhun mut noinniinkun perushommat hoituu.”

”... aina ois tietysti hyvä osata lisää et enemmän ja enemmän ja ok. kirjastoalalla, mihin mä toivottavasti joskus vielä valmistun niin siellä ois hyvä osata esimerkiks just koodaamista ja kuvankäsittelyä ja valokuvaamis ja muita niinkun siellä pitäis osata vielä enemmän ja enemmän.”

Nuoret hakevat sujuvasti tietoa verkosta ja hyvät perustaidot digiosaamisessa ovatkin tänä päivänä huomattavasti tärkeämpiä kuin aiemmin. Vaikkakin kaikki haastatellut nuoret kokivat omaavansa vähintäänkin kohtalaiset digitaaliset taidot, nähtiin digiosaamisen ja erilaisten ohjelmien opettaminen edelleen tärkeäksi. Perusinternetin käyttötaidot, officetaidot, pilvipalveluiden käyttö, tiedonhakupaidot, median haku- ja lukutaidot sekä erilaisten käyttöjärjestelmien osaaminen luovat hyvän pohjan tulevaisuuden työelämässä pärjäämiselle. Työelämässä arvostetaan laajaa osaamista käyttöjärjestelmien osalta ja tätä taitoa tulisi pystyä ylläpitämään myös peruskoulutuksessa opetetun jälkeen.

Nuorten sosiaaliset suhteet

Ryhmähaastattelun nuoret sekä yksilöhaastattelun henkilö olivat kaikki melko samoilla linjoilla ystävyysuhteiden merkityksestä. Kavereiden tuki ja sosiaaliset suhteet koettiin tärkeäksi. Sosiaaliset suhteet sekä mahdollisuus löytää samanhenkistä seuraa nähtiin hyvinvointia ja terveyttä edistävänä seikkana. Uusia ystäviä ei niinkään toivottu väkisin, vaan tärkeänä nähtiin ne omat vanhat tutut lapsuudesta sekä harrastusten kautta.

”No siis se että onks se niinkun. no lähetään siitä että pohjasta että mä en oo ihmishenkilö tai siis mun perusoletus on se että kaikki ihmiset on idiootteja... ja näin et sillai niinkun mun motivaatio hengata jonkun ihan tuntemattoman ihmisen kanssa ei oo mikään kauheen suuri ja näin et sen takii tulee oltua niiden vanhojen tuttujen seurassa...”

Oikeaa pitkäaikaista apua ymmärtävältä ihmiseltä tai samassa tilanteessa olleelta henkilöltä toivottiin enemmän. Uravalmennuksen nuorista osa oli sitä mieltä, että esimerkiksi uravalmennuksen ryhmä oli liian suuri ja henkilökohtainen ohjaus jäi näin ollen saamatta. Nuoret työttömät eivät myöskään toivo pakkotoimenpiteitä tai pakottamista mihinkään toimenpiteisiin saati ryhmittämistä väkisin samaan lokeroon esimerkiksi toisten työttömien nuorien kanssa.

”... Joo että sillai, että siinä ois jonkinlainen viitekehys että sinne ehkä mahdollisesti. Mulla ei kauheesti kosketuspintaa oo minkään amispohjalta työttömän kanssa joka haluaa lähinnä rassata autoja ja ajaa pillurinkiä karvanopat heiluen. et niinkun sillai et siinä olis jokin yhteinen kiinnostuksen aihe tai nimittävä tekijä tai joku kehys...”

Nuoret kokivat hyvänä hieman itseään vanhempien tai saman ikäisten nuorten kertomia tarinoita esimerkiksi koulutuspaikoista ja koulutuskokemuksista. Nuorten omia tapahtumia toivottiin lisää ja nimenomaan niin, että nuoret suunnittelevat nuorille. Vertaiskokemukset muutenkin kaikesta koettiin tärkeänä. Kavereiden ja sukulaisten merkitys myös tapahtumiin osallistumisessa nähtiin tärkeänä. Hiljaisemmat ja ujommat henkilöt toivoivat, että ystävän voisi ottaa mukaan vaikka ystävä olisikin eri elämäntilanteessa. Myös perhetapahtumat nähtiin mahdollisina.

Nuorten yhteisiä toimintoja suunniteltaessa tulee ottaa huomioon nuorten erilaisuus ja erittäin heterogeeninen joukko. Erilaisuuksista johtuen myös erilaisia tapahtumia ja erilaisia tapoja kohdata nuori työtön tulisi kehittää lisää. Nuoria ei tule pakottaa tapahtumiin tai ryhmiin, joista he itse eivät koe hyötyvänsä. Yhteistä kosketuspintaa ja samanhenkistä seuraa toivottiin löytyvän myös työttömyyden aikana ja järjestettyjen toimintojen tulisikin keskittyä samantyylisten ihmisten yhdistämiseen sen sijaan, että kaikki työttömät lyötäisiin samaan joukkoon.

Nuorten toimintakyky ja käsitykset syrjäytymisestä

Haastatellut nuoret eivät edustaneet syrjäytyntä nuorisoa, joten keskustelut syrjäytymisestä perustuivat lähinnä yhteisiin käsityksiin syrjäytymisestä ja henkilöiden omiin olettamuksiin siitä, miten syrjäytymistä voitaisiin ehkäistä. Haastatteluun osallistuneet hiljaisimmatkin henkilöt kokivat olevansa osana yhteiskuntaa eivätkä esimerkiksi masennussairaudesta huolimatta tunteneet oloaan syrjäytyneeksi.

"... Joo tai sehän siinä on just se niinkun, että itellä on vaikka sairastaakin masennusta niin on niinkun on arjenhallinta tai tietää mitä se on ja on kyvyt siihen ja valmiudet ja muut, et sen takia ei sillai niin samaistu sen todella syrjäytyneen porukankaan kanssa, koska monella on siis onneks on maailmassa paljon ihmisiä joilla on paljon huonommin asiat kun mulla, heh heh, niin niin mutta heillä on sellasissa hyvin perus asioissa ongelmia, mulla ei ole et näin..."

Kaikki nuoret olivat melko samoilla linjoilla siitä, että toimintakyky pysyy parempana mitä aktiivisempänä itse pysyy. Tavoitteena monella oli, että vähintään joka päivä tulisi poistuttua asunnosta edes hetkeksi. Säännöllinen elämänrytmi ja kavereiden näkeminen pitivät haastateltujen "päästä kasassa". Vuorokausirytmä oli monella päälallaan, mutta toisaalta keskustelua herätti se, mikä katsotaan normaaliksi vuorokausirytmiksi ja kuka sen lopulta määrittelee. Tuleeko työttömyyden aikana noudattaa orjallisesti konttorityöaikaa ja herätä aamusta aikaiseen, vaikka henkilön omat voimavarat olisivat parhaiten käytettävissä myöhempään nukkumisen ansiosta?

"... Ja tota se että pitää kouluun herätä tai mihin tahansa töihin tai johonkin niinkun kaheksaks niin se on mulle ihan jäätävän tuskasta hommaa..."

”.. no mä toivon et sit joskus aikanaan kun saa töitä tai muuta, et sit pystyy sit tsemppaa siihen joka jumalan aamu kahdeksalta töihin..”

Työttömyyden nähtiin toisaalta olevan myös hyvää aikaa, vapaus tehdä omia tärkeitä asioita ja määrittää oma päivärytmi nähtiin hyvänä asiana. Työttömyyden pitkittymistä ei kukaan kuitenkaan toivonut. Työnhaku itsessään ja pakolliset kurssit tai valmennukset söivät monen nuoren voimavaroja. Uravalmennuksen nuoret kokivat olevansa monesti valmennuspäivän jälkeen niin väsyneitä, että edes kavereita ei ennen viikonloppua jaksanut nähdä. Pakolliset byrokratiakiemurat vievät etenkin masentuneella nuorella voimavaroja muun elämän ylläpitämiseltä.

”... siis ok se jos niinkun työttömyys pitkittyy yhtään niin siihen hyvin nopeesti siitä tulee sellasta niinkun tai siis niinkun se työnhaku itsessään vie ihan hirveesti voimavaroja, energiaa ja näin et sen jälkeen ei välttämättä oo niin suuri määrä energiaa siihen niinkun siihen elämän kunnollisena pitämiseen tai näin ees päin et siihen niinkun jotain sellasta et just sillai et se jotain sellasta aivojen tuuletusta sen työnhaku rumban ja muun. ja sit se et mä oon ainakin todennu et jos jää kotiin nukkumaan tai niinkun se hyvin helposti tulee sellanen kierre et on kotona ja sit ei niinkun ja sit se kynnys lähtee mihinkään kasvaa vielä enemmän. mikä sitten tietty jossain vaiheessa heijastuu itse siihen työnhakuun tai työhön hakeutumiseen.. ”

Toimintakyky nuorilla siis pääsääntöisesti pysyy hyvänä myös työttömyyden aikana, mikäli taustalla ei ole jo entisestään ollut toimintakykyyn vaikuttavaa sairautta tai vammaa. Pitkittyessään työttömyys saattaa kuitenkin aiheuttaa ongelmia. Haastatteluista saadut tulokset olivat tässä mielessä samassa linjassa aiemmin tehtyjen tutkimusten ja kirjallisuuden kanssa. Pitkäaikaistyöttömyys niin nuorilla, kuin aikuisillakin vaikuttaisi olevan terveyttä uhkaavin työttömyyden muoto.

Toimintakykyyn ja sen heikkenemiseen tulisi kiinnittää huomiota etenkin ennaltaehkäisevässä mielessä, toimenpiteet syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi hyvä aloittaa jo ennen työttömyyttä, mieluiten peruskoulusta lähtien. Toimintakyvyn ylläpito työttömyyden aikana on myös tärkeää, mutta monesti syrjäytyneet työttömät nuoret ovat jo pudonneet tukiverkkojen ulkopuolelle ja avun saaminen ja edes nuorten tavoittaminen on haastavaa.

Työttömyyden haasteet ja nuorten palvelutarve

Sosiaalisten ja aktiivisten nuorten aika ei käy pitkäksi työttömänäkään. Kavereiden kanssa tehdään itselle mieluisia asioita, ulkoillaan, pelataan biljardia, harrastetaan tai vietetään vain aikaa yhdessä. Työttömyyden aikana suurimman esteen tekemiselle luo raha. Haastatteluissa monessakin puheenvuorossa rahan vähäisyys loi esteitä sekä harrastamiselle, että myös tulevaisuuden suunnittelemiselle. Rahan vähyyden nähtiin toisaalta motivoivan hakemaan töitä jatkossakin, eikä kukaan haastatelluista tuonut ilmi tyytyväisyyttä pelkästään yhteiskunnan tukien varassa elämistä kohtaan.

Tulevaisuutta ei uskallettu suunnitella kovinkaan pitkälle vaan tärkeintä oli päivä kerrallaan selviäminen ja sen miettiminen, mihin rahat juuri sillä hetkellä riittäisivät. Työttömät toivoivatkin erilaisia halpoja harrastusmuotoja myös työttömille sekä tuntuvampia alennuksia esimerkiksi joukkoliikenteeseen. Rahojen vähäisyys esti monia jatkamasta aikaisempia harrastuksia, saati että uusia voisi työttömyyden aikana aloittaa.

Motivaatiota nuorilla olisi erilaisiin vapaaehtoisin tapahtumiin, mikäli vain kiinnostavia tapahtumia järjestettäisiin. Tapahtumien tulisi olla ilmaisia tai vähintäänkin työttömän budjettiin sopivia, sen lisäksi, että ne olisivat sopivaan aikaan, sopivassa paikassa ja itseä kiinnostavia. Työttömät nuoret kokivat myös, että järjestettävistä tapahtumista ei aina löydä tietoa helposti.

”.. noh aikakysymykset ja se että just jos sattuu se yks joku ainut joku muu juttu mikä on niin sattuu just sen toisen jutun kanssa päällekkäin ni sit ei pahemmin repee kahteen paikkaan. se on ihan tämmönen tavanomanen syy. sit sen lisäksi noh, lähinnä se et siis niinkun saa tiedon siitä toiminnasta ja sit et se vaikuttaa tarpeeks mielenkiintoselta eikä joltain lässynlässynläältä että on motivaatiota osallistua ja näin..”

Kuten jo aiemmin tuli ilmi, nuoria eivät pakkotoimet motivoi. Nuoret toivovat ihmislähtöistä toimintaa, jossa pääsisi osallistumaan ja keskustelemaan. Toisaalta hiljaisemmat nuoret kokivat, että ”sosiaaliset ihmiset hallitsevat maailmaa” ja myös hiljaisemmille ihmisille tulisi järjestää tapahtumia, joissa olisi mahdollisuus tulla kohdatuksi omana itsenään. Auktoriteetilähtöiset toiminnat nähtiin kaukaisina, vaikka esimerkiksi kiinnostavia tapahtumia järjestettäisiinkin niin asenteet byrokraatteja kohtaan saattavat olla negatiivisia. Järjestöjen ja harrastustoimintojen kautta pystyttäisiin lähestymään nuoria kenties helpommin ja käyttäjäryhmäkohtaisemmin.

Muuta haastatteluista nousutta

Osa nuorista koki, että vanhemmat ihmiset syylistävät herkästi nuoria työttömyydestä, vaikka syy työttömyyteen johtuisi enemmänkin työmarkkinoiden tilanteesta kuin nuoresta itsestään. Pelkästään työhaastatteluun pääseminenkin koettiin tänä päivänä erittäin vaikeaksi ja motivaatio jatkuvaan pelkkään papereiden (cv) lähettämiseen ilman vastausta oli heikoilla. Ulkonäön tai persoonan katsottiin myös voivan vaikuttaa työn saantiin ja moni koki, että oma persoona tulee laitaa piiloon esimerkiksi työhaastatteluissa jos sinne asti pääsisi.

”.. kilpailu on tällähetkellä ihan jäätävän kovaa ja näin niin, jos sussa on joku pienikin virhe ni se on siinä.. on vähän spoiled goods tyyppinen ilmiö tulee aika vahvasti.. että työmarkkinoilla pitäis olla niin jäätävän täydellinen...”

Haastatellut nuoret olivat myös hyvin valveutuneita sen suhteen, että koulutuksella on suuri merkitys työnsaannin kannalta. Koulutukseen pääseminen tai koulussa jaksaminen koettiin kuitenkin osittain hankalana. TE-toimiston kautta toimenpiteisiin määrätyt nuoret olivat taas sitä mieltä, että TE-toimisto kannustaa enemmänkin työhön kuin koulutukseen eikä nuorille anneta tarpeeksi tukea tai neuvoa erilaisiin koulutuksiin hakeutumiseksi.

Nämä ilmiöt kertovat nykyaikaisen Suomen työmarkkinoista paljon. Työmarkkinoilla on kova kilpailu parhaista tekijöistä ja työnantajilla on varaa valita hakijoista mieleisimmät. Sosiaaliset ja ulospäin suuntautuneet, mutta ulkonäöllisesti niin sanottuun ”normaali-muottiin” istuvat henkilöt ovat vahvoilla työmarkkinoilla. Toki ennen työhaastatteluun pääsemistä tulee näyttää myös paperilla hyvältä ja koulutuksen puuttuminen tai aukot työhistoriassa vaikuttavat jo esivalintavaiheessa. Työnantajien asenteisiin tulisi pyrkiä vaikuttamaan työvoimapolitiisin keinoin ja syitä palkata esimerkiksi kouluttautumaton, hiljaisempi tai vain ”erinäköinen” nuori tulisi pyrkiä luomaan enemmän.

5.6 Tulosten eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekijällä on aina eettinen vastuu tutkimuksensa tekemisestä. Tieteen eettisiä näkökulmia tulee noudattaa, tutkimuksesta tulee tiedottaa asianmukaisesti ja tutkittavien kohteiden ihmisarvo tulee säilyttää. Tutkimuseettinen neuvottelukunta listaa ne tärkeimmät pääpiirteet, joita tutkimusta tehdessä tulee vähintäänkin noudattaa. (Kuula

2006, 34 – 35.) Tutkimusten tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkijan tulee pyrkiä huomioimaan eettisyyssiekat jo tutkimuksen ideointi- ja suunnitteluvaiheessa (Hirsjärvi ym. 2015, 25).

Laadullisen tutkimuksen eettisyys keskittyy monesti lähinnä käytännön asioiden eettisyyteen kuten tutkimukseen osallistuvien henkilöiden informoimiseen, aineiston keräämisessä ja analyysissä käytettävien menetelmien luotettavuuteen, anonymiteettiongelmien sekä tutkimustulosten esittämistapaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125). Arkaluontoista materiaalia voidaan pyrkiä tulosten esittelyvaiheessa muokkaamaan niin, että anonymiteetti säilyy, mutta tulokset eivät vääristy. Muokkaamistapoja voivat olla mm. erilaiset tyypittelyt joissa esimerkiksi vastaajien taustatiedoista lavennetaan ikähaarukkaa tai kerrotaan työtausta yleisellä tasolla. (Kuula 2006, 218.)

Kehittämiprojektin haastateltavilta pyydettiin suostumus haastatteluun erillisellä lomakkeella heidän tutustuttuaan ensin saatekirjeeseen ja varmistettiin muutenkin ennen suostumusta, että he ovat ymmärtäneet kehittämiprojektin lähtökohdat sekä tarkoituksen. Ryhmähaastattelut suoritettiin uravalmennuksessa olevien nuorien uravalmennuspäivän aikana, jolloin heille ei koitunut ylimääräistä vaivaa esimerkiksi matkustuksen tai ajankäytön suhteen. Yksilöhaastattelu sekä työpaja järjestettiin myös niin, että niistä koitui mahdollisimman vähän vaivaa osallistujille.

Tutkija kantaa aina myös vastuun tutkittavien yksityisyyden suojasta (Kuula 2006, 204). Kehittämiprojektin tulokset analysoitiin ja raportoitiin anonymisti ja pidettiin huolta siitä, etteivät yksittäiset henkilöt olleet tunnistettavissa missään vaiheessa. Vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen luo oikeuden yksityisyyteen. Tietoon perustuvan suostumuksen tulee ottaa luottamuksellisuus- ja nimettömyyskysymykset huomioon. (Robson 2001, 55.) Haastatteluista saadut materiaalit säilytetään sekä hävitetään ohjeistuksen mukaisesti ja lopputuotos arkistoidaan ammattikorkeakoulun yhteisten ohjeiden mukaisesti.

Tutkimuksissa tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, vaikka virheiden syntymistä pyrittäisiinkin välttämään alusta alkaen tutkimusta tehdessä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää yleisesti tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kaikkine vaiheineen. (Hirsjärvi ym. 2015, 231 – 232.) Tutkimusmenetelmien luotettavuutta arvioidaan yleensä valideetin sekä reliabiliteetin käsittein. Laadullisessa tutkimuksessa näitä käsitteitä on usein kritisoitu, koska käsitteet ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.)

Validiuksella tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa ai-
hetta ja laadullisessa tutkimuksessa tulee kiinnittää huomiota esimerkiksi tulkinnallisiin
käsityksiin. Reliaabelius taas tarkoittaa tulosten toistettavuutta. Toistettavuutta voidaan
testata muun muassa useamman tutkijan tutkiessa samaa ilmiötä tai vastaavasti toista-
malla tutkimus samalla henkilölle useampana eri kertana. Tulosten ollessa yhteneväisiä,
voidaan tulosta pitää luotettavana. (Hirsjärvi ym. 2015, 231.)

Kehittämiprojektissa käytetyn haastattelumenetelmän luotettavuutta voidaan tarkas-
tella juuri tulkinnallisten käsitysten kautta ja vaarana olikin se, etteivät haastateltavat olisi
ymmärtäneet kysymyksiä samalla tavalla kuin miten haastattelija oli ne tarkoittanut.
Haastatteluiden ollessa vapaamuotoisia teemoihin pohjautuen, voitiin kysymyksiä sekä
vastauksia kuitenkin täsmentää haastattelun edetessä. Molemminpuolinen ymmärrys
käsiteltävästä aiheesta varmisti sen, etteivät vastausten tulkinnat olleet liian moninaisia
analysointivaiheessa. Myös yksilöhaastattelussa pyrittiin tarkentamaan käytyjä aiheita ja
kysymyksiä sitä mukaa kun tarpeelliseksi koettiin.

Aineiston keruun luotettavuuden lisäksi laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvi-
oidaan aina myös kokonaisuutena. Luotettavuutta lisää tarkka kuvaus tutkimuksen koh-
teesta ja tutkimuksen tarkoituksesta sekä tutkijan omat sitoumukset tutkijana. Tutkija on
lukijoitaan kohtaan velvollinen esittämään uskottavan selityksen niin aineiston kokoami-
sesta, sen tiedonantajista, tutkimuksen kestosta, analyysistä ja raportista. Eettisesti kor-
keatasoinen tutkimus lisää luonnollisesti myös tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sa-
rajärvi 2002, 135 – 138.) Kehittämiprojektin raportoinnissa on huomioitu luotettavuuden
kriteerit koko prosessin ajan.

6 LOPPUTUOTOKSEN KEHITTÄMINEN

6.1 Taustat

Kehittämiprojektin tulosten perusteella nuoret kokevat saman ikäisten seuran ja sosiaaliset suhteet tärkeiksi. Vertaiskokemusten jakaminen jokapäiväisessä elämässä kuin myös haastavammissa elämäntilanteissa tuo nuorille näkökulmaa asioihin sekä auttaa käsittelemään vaikeitakin asioita. Myös aikaisemmat tutkimukset puhuvat vertaiskokemusten jakamisen puolesta (Rönkä 2010; Kurtti 2014; Pääkkönen 2014.) Nuoria ei voi pakottaa ryhmittymään vasten tahtoaan, vaan nuorille suunnatut toiminnot tulee järjestää niin, että ryhmän nuorilla on yhteistä kosketuspintaa muutenkin kuin vain työttömyyden kautta. Kehittämiprojektin lopputuotoksena tehty vertaistukikoulutuksen etenemisen malli sekä sen yhteydessä pelattava korttipeli ovat suunnattu ryhmämuotoisen toiminnan organisoimiseksi. Ryhmän perustajan vastuulla on suunnitella ja toteuttaa ryhmän kokoaminen.

Kehittämiprojektin tulosten ja aikaisempiin tutkimuksiin tutustumisen myötä kehitettiin etenkin aktiivisille työttömille nuorille vertaistukikoulutukseen sisältöä. Lopputuotos pitää sisällään sekä koulutuksen etenemisen mallin sekä koulutuksen sisälle luotavan korttipelin. Alusta alkaen oli selvää, ettei projektipäällikön ole tarkoituksenmukaista luoda tiukoihin raameihin pohjautuvaa koulutussisältöä vaan pääpaino lopputuotoksessa olisi nimenomaan korttipelissä, jota voidaan hyödyntää monessa eri ryhmässä, riippumatta siitä, kuka koulutuksen tai ryhmäytymisen järjestää. Uusia muodostettavia koulutusryhmiä silmällä pitäen tehtiin kuitenkin myös karkea koulutuksen etenemiskaavio, josta jokainen ryhmän vetäjä voi ottaa mallia toimintaansa suunnitellessa.

Korttipeli ideoitiin pohjautuen löyhästi korttipeliin ”ring of fire”. Alkuperäinen peli on tullut tutuksi lähinnä opiskelijoiden keskuudessa illanistujaisissa. Pelissä jokaisella kortilla on oma merkityksensä ja kortin nostajan tulee noudattaa sääntöä joka määrättyyn korttiin liittyy. Korttipelin teemat liittyvät työttömyyteen, sen termistöön sekä käytännön vinkkeihin työttömyyden aikaisen arjen sujuvoittamiseksi. Pääpaino pelissä on vertaiskokemusten jakamisessa sekä työttömyyden mukanaan tuomien haasteiden yhdessä pohtimisessa.

6.2 Korttipelin esitestaus 1

Ensimmäinen esitestaus suoritettiin Puolassa projektipäällikön hiihtolomamatkalla. Matka oli suomalaisille opiskelijoille sekä nuorille suunnattu laskettelumatka, jonka matkanjärjestäjänä toimi Ski Unlimited Oy. Projektipäällikkö on aikaisemminkin ollut mukana matkanjärjestäjän matkoilla ja tiesi tästä ryhmästä löytyvän mahdollisia esitestaukseen sopivia henkilöitä. Esitestaukseen pyydettiin mukaan henkilöitä, jotka olivat olleet työttömänä vähintään yhden kuukauden ajan joskus elämässään täysi-ikäisyyden jälkeen. Osallistujien tuli olla myös alle 30 – vuotiaita.

Esitestaukseen osallistui 7 henkilöä projektipäällikön lisäksi. Henkilöistä 3 oli naisia ja 4 miehiä. Ikähaarukaltaan osallistujat olivat 22 – 26 vuotiaita. Vain yksi henkilöistä oli ajan-kohtaisesti työtön, muut joko opiskelivat tai olivat työelämässä. Jokainen oli kuitenkin ollut työtön elämässään vähintään vaaditun kuukauden ajan. Työttömyysjaksot vaihtelivat kolmesta kuukaudesta noin kahdeksaan kuukauteen.

Ennen pelin alkua projektipäällikkö esitteli itsensä lyhyesti ja kertoi opinnäytetyönsä taustoista. Tarkoituksena oli pääosin testata vain korttipeliä, joten mitään tietopaketti osiota tai virallisempaa ryhmäytymistä ei suoritettu. Pelin esitestaus vaiheessa kategori-
oita olivat: Vinkkinurkka, sanahelinää, sanaselitys sekä sananlaskut. Jokaisella korttipa-
kan maalla oli oma kategoriansa ja jokaisella kortilla oma merkityksensä. Kortit jaettiin
pöydälle kuvapuoli alaspäin ja jokainen pelaaja nosti kortin vuorollaan. Projektipäällikkö
toimi pelin vetäjänä eikä osallistunut itse pelin kulkuun muuten.

Peliä pelattiin noin puoli tuntia ja korteista kerettiin käymään läpi 14 korttia niin, että jo-
kaiselle pelaajalle tuli kaksi kierrosta. Jokaisesta kategoriasta nostettiin kortteja. Peli
pätettiin lopettaa puolen tunnin kohdalla, jotta testiryhmäläiset pääsivät jatkamaan hiih-
tolomansa viettoa. Osallistujilta pyydettiin lyhyesti palautetta pelistä suullisesti. Osallis-
tijat kokivat pelin idean toimivaksi, mutta melko jäykäksi näin lomalla pelattavaksi. Sa-
nanlaskujen merkitystä tässä pelissä ihmeteltiin, koska muut kategoriat painottuivat niin
vahvasti työttömyyteen ja sen ympärillä liikkuvaan termistöön.

Ensimmäisen esitestauksen haasteena oli sekä se, että kaikki henkilöt eivät olleet ajan-
kohtaisesti työttömiä sekä se, että pilotointi suoritettiin kesken henkilöiden lomailun. Pro-
jektipäällikkö oli kuitenkin jo etukäteen varautunut siihen, että esitestaus voidaan lopet-
taa heti kun vaikuttaa siltä, etteivät testiryhmäläiset jaksa enää pelata peliä. Palautteesta
saatiin silti hyviä ideoita lopullisen pelin ideointia varten. Esitestauksen perusteella peliä

yksinkertaistettiin koskemaan vain työttömyyden termistöä ja vinkkejä. Sananlaskut jätettiin palautteen perusteella siis kokonaan pois. Korteista poistettiin myös joitain sanoja kokonaan niin, että kortteja oli lopulta 52 kortin sijasta 30 ja kategorioita kolme.

6.3 Korttipelin esitestaus 2

Toinen esitestaus suoritettiin Vantaalla projektipäällikön kotona. Osallistujat kerättiin tuttavapiiristä sekä sosiaalisen median puskaradion kautta. Toiseen esitestaukseen osallistui projektipäällikön lisäksi neljä henkilöä, jotka olivat kaikki ajankohtaisesti työttömiä. Osallistujina oli 2 naista ja 2 miestä, iältään 19 – 29 vuotiaita. Työttöminä he olivat olleet kolmesta kuukaudesta yli vuoteen. Pisimpään työttömänä ollut ei ollut koskaan ollut työelämässä vaan oli lähinnä opiskellut ja tehnyt opintoihin liittyviä työharjoitteluita.

Alustuksena toimi tälläkin esitestauksella projektipäällikön lyhyt esittely opinnäytetyöstään. Muut osallistujat kertoivat lyhyesti työttömyystaustastaan sekä työhistoriastaan. Projektipäällikkö kertoi pelin säännöt ja jakoi kortit pöydälle ympyrän muotoon. Projektipäällikkö toimi pelin vetäjänä ja teki samalla muistiinpanoja pelin etenemisestä. Projektipäällikkö otti myös aikaa siitä kuinka kauan pelin läpi käymiseen menee alusta alkaen.

Ensimmäiset kierrokset pelissä olivat melko hiljaisia ja pelaajat seurasivat herkästi ensimmäisenä vuorossa olleen esimerkkiä. Projektipäällikkö pyrki kannustamaan muitakin vuorollaan kertomaan esimerkiksi vinkkejään halpoihin harrastuksiin ja tuomaan rohkeasti oman mielipiteensä esiin sanahelinää- osion sanoista. Pelin edetessä jännitys saatiin osittain rikottua ja osallistujat muuttuivat rohkeammiksi puhumaan omista tuntemuksistaan. Kaikki kortit käytiin esitestauksessa läpi ja aikaa kului 43 minuuttia.

Pelin lopussa pyydettiin osallistujia kertomaan mielipiteensä pelistä ja sen mahdollisista ongelmakohtista. Osa sanaselityksen sanoista koettiin haastaviksi ja muutamien sanojen kohdalla kukaan osallistujista ei tiennyt sanan merkitystä. Pääosin sanat kuitenkin osattiin selittää vaadittavalla tarkkuudella. Sanahelinää- osion sanoista voimaantuminen oli kaikista osallistujista haastavin sana selittää omin sanoin ja sana poistettiin palautteen perusteella lopullisesta versiosta. Vinkkinurkasta jokainen koki hyötyvänsä eniten ja hyviä vinkkejä vaihdettiin muun muassa halvan ja hyvän ruokailun merkeissä. Osa vinkkinurkan kysymyksistä oli sellaisia, että ensimmäisenä kortin nostanut osasi kertoa ideoita niin hyvin, että muut pelaajat lähinnä olivat samaa mieltä hänen kanssaan eivätkä tuoneet uusia ideoita esille.

7 LOPPUTUOTOS

7.1 Koulutuksen etenemisen malli

Ennen ryhmän käynnistämistä on yleensä jo tehty valmisteluita ryhmää varten. Järjestöjen ja muiden toimijoiden järjestämät ryhmät ovat yleensä paikkaan sidoksissa ja ryhmätapaamiset järjestetään jossain valmiissa tilassa. Tällöin järjestäjätaho on jo etukäteen hoitanut ryhmästä tiedottamisen, tilan varmistamisen sekä suunnitellut alustavasti tapaamisen etenemistä. Ensimmäinen ryhmäkerta aloittaa yleensä vaiheen, jota kuvataan tutustumisvaiheeksi. Tutustumisvaiheen aikana luodaan luottamuksen, avoimuuden ja ryhmän kiinteyden perusta. Tutustumista toisiinsa voidaan helpottaa ja nopeuttaa monin tavoin. Helpot ja havainnollistavat toiminnalliset tehtävät luovat ryhmään perustietoa mukana olevien tilanteista sekä käsiteltävistä aiheista. (Jyrkämä 2010, 39.)

Esimerkki koulutuksen etenemisestä- malli (Taulukko 3.) on tehty silmälläpitäen etenkin juuri aloittavan ryhmän toiminnassa huomioitavia seikkoja. Aluksi ryhmän vetäjä esittelee itsensä tilanteeseen sopivalla laajuudella, jonka jälkeen ryhmäläisiä kehoitetaan kertomaan hieman itsestään. Ryhmästä riippuen esittelykierron voi sisältää pelkästään lyhyen nimikierron tai pidemmän esittäytymisen ryhmän tarkoituksesta riippuen (kuinka pitkään on ollut työttömänä, mikä on henkilöiden koulutustausta ym.).

Alkuesittelyiden jälkeen ryhmän vetäjä kertoo ryhmän kokoamisen taustoista sekä tarkoituksesta miksi ryhmä on muodostettu ja mitä ryhmän toiminnalla toivotaan saavutettavan. Tämän jälkeen etenkin ammattilaisten vetämissä ryhmissä on hyvä olla aihepiirit, joita ryhmissä käydään läpi. Aihepiirit voidaan esittää yhdessä tai kahdessa tietopakettiosiossa, kuitenkin niin, että pitkiä luentomaisia luentoja pyritään välttämään. Korttipeli on hyvä sijoittaa mahdollisimman alkuvaiheeseen kokoontumista, koska sen myötä saadaan keskustelu heräämään ryhmäläisten kesken.

Taulukko 3. Koulutuksen etenemisen malli.

Esimerkki koulutuksen etenemisestä		
Aikatavoite	Aihe	Sisältö
5 min.	Esittäytyminen	Ryhmän vetäjä esittelee itsensä. Muut ryhmäläiset esittelevät itsensä lyhyesti.
10 min.	Ryhmän tarkoitus	Kerrotaan ryhmän muodostamisen taustoista sekä tarkoituksesta. Sovitaan yhteiset pelisäännöt.
15 min.	Tietopaketti 1.	Aiheesta riippuen.
30 – 60 min.	Korttipeli.	Jaetaan mielipiteitä sekä vinkkejä ryhmän kesken pelin keinoin.
15 min.	Tietopaketti 2.	Aiheesta riippuen.
15 min.	Ryhmän lopetus.	Palaute ryhmäläisiltä. Kerätään ryhmäläisiltä toiveita jatkoa ajatellen. Sovitaan jatkosta.

7.2 Korttipeli

Lopputuotos pitää sisällään koulutusmallin lisäksi kortit-pelin säännöt sekä korttien merkityksien kuvauksen. (Liite 4). Lopullinen peli rakentui kahden esitetauksen pohjalta syntyneiden havaintojen perusteella. Alkuperäisestä neljästä kategoriasta ja 52 eri kortista muodostui lopulta kolme eri kategoriata ja 30 eri korttia. Kategoriat ovat: vinkkinurkka, sanahelinää sekä sanaselitys. Kategorioiden selitykset sekä pelin kulku ovat kuvattuna tarkemmin liitteissä. Esitetausten perusteella joitain sanoja vaihdettiin esimerkiksi sanahelinää osiosta helpompiin ja "kansankielisempiin" sanoihin. Myös vinkkinurkan kysymyksiä hieman täsmennettiin.

Peli toimii parhaiten pienryhmissä noin 4 – 7 hengen porukan kesken. Peliä voidaan pelata kaikissa työttömyyttä käsittelevissä ryhmissä riippumatta siitä onko ryhmä vasta perustettu vai jo pitkään toiminut. Tarkoituksena pelissä on herättää keskustelua työttömyyden aikaisista tuntemuksista ja jakaa kokemuksia ja vinkkejä. Vertaistuen jakaminen ja kokeminen ovat pelin kantavat teemat ja pääosassa on yhdessä pohtiminen sekä vertaiskokemusten jakaminen.

Esitetausten perusteella peli toimii sekä toisensa jo tuntevalla ryhmällä, että vasta toisiinsa tutustumassa olevalla ryhmällä. Tutustumisvaiheessa olevan ryhmän kesken pelin vetäjällä on suurempi vastuu pelin etenemisessä, koska osallistujat saattavat vielä arastella omien mielipiteidensä kertomista. Tällöin pelin vetäjän tulee olla aktiivisesti mukana kannustamassa jokaista osallistujaa kertomaan mahdollisesti uusia näkökulmia käsiteltävään korttiin.

Peliä voidaan pelata joko sääntöjen mukaisesti tai sitä voidaan soveltaa ryhmän sekä ajankäytön mukaisesti. Pelistä voidaan jättää osioita pois kokonaan tai siinä olevia sanoja voidaan muuttaa ja lisätä tarpeen mukaan. Peli voidaan käydä läpi myös pelkästään niin, että ryhmän vetäjä kyselee esimerkiksi vain vinkkinurkan kysymykset ryhmäläisiltä, jolloin saadaan hyvät vinkit jakoon. Peli voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa ajankäytöstä johtuvien seikkojen rajoittaessa pelaamista. Mikäli peli pelataan alusta loppuun, menee sen läpi käymiseen noin puolesta tunnista tuntiin riippuen ryhmäläisten aktiivisuudesta sekä ryhmän koosta.

8 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTI

8.1 Projektin lähtökohtien arviointi

Isommissa ja pienemmissäkin projekteissa tärkeää on arviointi. Arviointia suoritetaan etenkin kehittämishankkeissa pitkin hanketta ja arvioinnin kohteena voi olla niin hankkeen eteneminen, siinä käytetyt resurssit kuin myös hankkeen lopullinen tuotos ja sen merkittävyys yhteiskunnan kannalta. Julkisen kuin yksityisenkin sektorin organisaatioiden toiminnan lähes kaikkia puolia seurataan, tarkastellaan ja arvioidaan. Arviointi on osa nykyistä tilivelvollisuuden aikakautta ja vaikka monet saattavatkin kokea arvioinnin vain lisästressiä tuovana rasitteena, on siitä usein mittaamatonta hyötyä. (Robson 2001, 23.)

Projektin lähtökohtana on kysyntä projektille. Projektilla tulee siis olla tarve ja projektin tulee edetä tavoitteidensa suunnassa onnistuakseen. Onnistunut projekti pystyy osoittamaan projektin tarpeen, tuloksellisuuden sekä sen vaikuttavuuden. (Paasivaara ym. 2011, 150 - 151.) Kehittämiprojektin aihealue nähtiin yhteiskunnallisesti merkittäväksi, koska nuorisotyöttömyyden on tilastoitu kasvaneen lähes ympäri Suomen. Vertaistuen käyttäminen työttömien terveyden edistäjänä oli aikaisemmissa tutkimuksissa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin vähäistä, joka osaltaan loi haastetta taustatutkimuksen tekemiselle, mutta toisaalta sai projektipäällikön kiinnostumaan aiheestaan ja sen kehittämisestä yhä enemmän.

Kehittämiprojekti liittyi osaltaan Turun ammattikorkeakoulun Ruori-hankkeeseen ja tästä oli suurta hyötyä alkuvaiheen etenemisen kannalta. Hankkeella oli omat selkeät tavoitteet ja yhteistyö hanketyöntekijöiden kanssa sujui alkutapaamisesta lähtien hyvin. Projektipäällikölle tarjottiin hankkeen myötä kohderyhmää ja aihealuetta joka ensikertalaiselle projektipäällikölle oli helpotus. Alusta alkaen oli myös selvää hanketyöntekijöiden sitoutuminen hankkeeseen, joka loi turvallisuuden tunteen myös kehittämiprojektin etenemisestä vaaditussa aikataulussa. Lähtökohdat kehittämiprojektille olivat siis kaiken kaikkiaan hyvät.

8.2 Prosessin arviointi

Kehittämiprojektia arvioidessa ei tule keskittyä pelkästään projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointiin vaan tulee havainnoida koko prosessia. Lopputulosten ymmärtäminen tarvitsee tietoa siitä, kuinka tulokset on tuotettu ja tämän vuoksi prosessiarviointi on tärkeää. Olennaista on se, mitä tapahtuu projektin aikana ja kuinka kehittämistyössä on edetty ja mitä sen aikana on opittu. (Seppänen-Järvelä 2004, 20, 27.) Kehittämiprojektia on arvioitu läpi prosessin muun muassa opinnäytetyön eri vaiheista tehdyin raportein ja seminaarein.

Projektin suunnitelmavaiheessa on luonnollista tehdä riskianalyysiä projektiin liittyvistä riskeistä sekä projektin mahdollisuuksista. Riskianalyysillä saadaan selville projektiin todennäköisimmin vaikuttavat riskit ja pystytään varautumaan niihin. Riskien kartoitus mahdollisimman aikaisessa vaiheessa edesauttaa projektin eteenpäin viemistä ja ennaltaehkäisee mahdollisten ongelmien kasaantumisen jatkossa. (Virtanen 2000, 142.) Kehittämiprojektin suunnitelmavaiheessa tehtiin riskianalyysiä mahdollisista haasteista ja epävarmuustekijöistä projektin kannalta.

Epävarmuustekijöinä kehittämiprojektin suunnitelmavaiheessa lueteltiin haastateltavien tavoitettavuus, tutkimuskysymysten tarkkuus sekä kehittämistyön lopputuotoksen epävarmuus. Myös aikataulutukset sekä projektipäällikön ensikertalaisuus projektin vetäjänä katsottiin projektia mahdollisesti haastaviksi tekijöiksi. Kaikki suunnitelmassa mainitut uhat ja epävarmuustekijät olivat paikkansa pitäviä lähes läpi kehittämiprojektin, mutta niiden tiedostaminen jo suunnitteluvaiheessa auttoi projektipäällikköä suuntaamaan ajankäyttöään ongelmakohtiin etenkin projektin loppuvaiheilla tarkemmin.

Ohjausryhmän työskentely oli kehittämiprojektin aikana suhteellisen sujuvaa. Ohjausryhmään pidettiin projektin alkuvaiheilla tiiviimmin yhteyttä kuin projektin loppuvaiheissa. Projektipäällikkö olisi voinut olla tiiviimmin yhteydessä ohjausryhmään työnsä eteenpäin viemiseksi, mutta itsenäiseen työskentelyotteeseen tottuneelle tämä oli haastavaa. Projektissa olisi myös ollut hyvä olla erillinen projektiryhmä ideoimassa lopputuotosta, mutta projektipäällikön kokemattomuus sekä ajankäytölliset seikat aiheuttivat sen, että kehittämiprojektia työstettiin pitkälti yhden naisen projektina.

Kehittämiprojektiin valitut aineiston keruumenetelmät sekä analyysimenetelmät olivat hyvin projektiin sopivia. Otosjoukon suuruus olisi voinut olla suurempi, jotta tulosten luotettavuutta olisi voinut lisätä. Myös tässä kohtaa projektipäällikön ensikertalaisuus sekä

ajankäytölliset haasteet olivat vaikuttamassa asiaan. Kehittämiprojekti eteni kuitenkin pääosin aikataulussaan.

8.3 Tavoitteiden saavuttaminen ja lopputuotos

Kehittämiprojektin toteutuksen aikana arvioidaan etenemistä ja projektin päätösvaiheessa arvioidaan kaikkea toimintaa ja projektin tuloksia. Kehittämiprojektin päätösvaiheessa arvioidaan muun muassa sitä, saavuttiko projekti sille asetetut tavoitteet ja voidaan tuloksiin luottaa. (Heikkilä ym. 2008, 127.) Kehittämiprojektin tuloksia arvioitiin eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta tulokset- osiossa.

Kehittämiprojektin tavoitteet jakautuivat empiirisen osan tavoitteisiin sekä kehittämiprojektin kokonaistavoitteisiin. Empiirisen osan tavoitteena oli tuottaa tietoa nuorten työttömien omista toiveista työttömyyden aikaisen toiminnan järjestämiseksi sekä keinoista vahvistaa sosiaalista toimintakykyä. Tutkimuskysymykset käsittelivät sekä nuorten omia toiveita sekä sosiaalisia suhteita ja toimintakykyä. Empiirisen osan tavoitteet täyttyivät kohderyhmän osalta ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia. Kuten edellä mainittu, olisi kohderyhmä voinut kuitenkin olla suurempi luotettavuuden lisäämiseksi.

Kehittämiprojektin tavoitteena oli luoda vertaistukitoimintaan liittyvää koulutussisältöä nuorille työttömille. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tavoitteena oli luoda ensinnäkin koulutusmalli, jota voitaisiin käyttää työttömien vertaistukiryhmissä. Projektipäällikkö koki kuitenkin työn edetessä, ettei yksityiskohtaisen koulutusmallin luominen ollut järkevää, koska jokainen ryhmä muodostetaan eri lähtökohdista ja eri tarpeisiin vastaten. Näin olleen koulutuksen etenemisen suunnittelu on tarpeellista jättää ryhmän perustajan vastuulle. Koulutuksen etenemiseen tarjottiin kuitenkin karkea etenemisprosessimalli, jota aloitteleva ryhmän vetäjä voi hyödyntää ryhmää perustaessaan.

Pääpaino lopputuotoksessa oli korttipelillä. Korttipeliä esiteltiin kahdella eri ryhmällä ja sitä muokattiin saatujen palautteiden mukaisesti. Lopputuotoksen koettiin palvelevan nuoria työttömiä, jotka ryhmäytyvät erinäisistä syistä työttömyyden aikana. Peli on helpposti sovellettavissa moniin erilaisiin ryhmiin eri tarpeiden mukaisesti. Esitestausten aikana peli auttoi osallistujia keskustelemaan työttömyyden teemoista ja vertaistuen jakamisen tavoite täyttyi tältä osin.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Aiemmat tutkimukset ja kirjallisuus nuorisotyöttömyydestä tukivat saatuja tuloksia. Nuoret työttömät ovat Suomessa kenties suurennuslasin alla tilastojen vuoksi, mutta varsinaista hätää kaikilla työttömillä nuorilla ei suinkaan ole. Työttömyys heijastelee yhteiskunnan ajankohtaista tilaa ja syitä työttömyydelle on lukuisia. Yhtenäistä selitystä ei siis myöskään nuorisotyöttömyyden kasvulle voida arvioida yksiselitteisesti. Yhteiskunnan kasvavat vaatimukset näkyvät myös työelämän muutoksessa ja koulutuksella onkin merkittävä osa tulevaisuuden rakentamisen kannalta etenkin nuorten osalta.

Muuttuva yhteiskunta, muuttuva työelämä sekä sen myötä muuttuva palvelutarve ihmisillä luo paineita luoda myös monimuotoisempaa palveluverkostoa. Erilaisten palveluiden kehittäminen ja niiden juurruttaminen osaksi jokapäiväistä toimintaa vie kuitenkin aikaa. Tutkimusten ja niistä kehitettyjen hankkeiden hyödyntäminen mahdollisimman tehokkaasti tulisi olla koordinoitumpaa ja vaatii yhteistyötä monelta eri toimijalta. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä moniammatillinen yhteistyö niin perustyössä kuin kehittämistyössäkin kantaisi hedelmää pidemmälle kuin yksittäisten toimijoiden itsenäiset hankkeet ja kehittämistyöt.

Tulosten perusteella nuoret työttömät eivät toivo byrokraattista toimintaa tai väkisin pakkotamista tiettyyn muottiin. Vertaisryhmän muodostaminen työttömille on tästä näkökulmasta hankalaa. Ryhmiä järjestetäänkin monesti tietyn teeman ympärille jolloin samanhenkiset nuoret voivat kokoontua yhteen. Ryhmiä on laidasta laitaan usealla paikkakunnalla, aina käsityöryhmistä mielenhallintaryhmiin. Pelkkä työttömyys ei kuitenkaan ole syy muodostaa vertaisryhmää, ellei ryhmän tarkoituksena ole nimenomaan käsitellä työttömyyden herättämiä tunteita tai auttaa nuoria työnhaussa. Kehittämiprojektin tuotoksena kehitetty korttipeli on helposti sovellettavissa kaikkiin työttömyyttä käsitteleviin ryhmiin riippumatta siitä, mikä ryhmän kantava teema on.

Haastatellut nuoret eivät olleet tai eivät kokeneet olevansa yhteiskunnasta syrjäytyneitä. Mielenkiintoista olisikin saada tehtyä vastaavanlaisia tutkimuksia myös sille syrjäytyneelle joukolle, joka kenties herkimmin putoaa tukitoimien ulkopuolelle. Se, miten näitä syrjäytyneitä nuoria tavoitettaisiin, on haastava ongelma kaikille nuorten parissa työskenteleville ammattilaisillekin. Palvelumuotoja tulisi kenties edelleen keventää matalamman kynnyksen palveluiksi ja markkinointia etenkin nuorten omissa medioissa tulisi parantaa. Ohjaamon toiminta on hyvänä esimerkkinä matalan kynnyksen palvelusta jossa

nuoret saavat monipuolista tukea ja apua elämäntilanteisiinsa. Toimintaan voisi lisätä myös nuoria vertaisia houkuttelemaan arempiakin henkilöitä palveluiden piiriin.

Sen lisäksi, että tutkimustyötä tarvittaisiin lisää syrjäytyneiden nuorten tilanteesta, tulisi katse kääntää myös aikuisten puoleen. Koulutuksen merkitystä korostetaan jatkuvasti, mutta koulutettu nuorikaan ei välttämättä työllisty valmistumisensa jälkeen mikäli hän ei osaa markkinoida itseään oikein. Suomessa on otettu valtavia harppauksia tasa-arvoisen avioliittolain sekä maahanmuuttopolitiikan myötä, miksei siis myös työnantajien asenteita ravistettaisi uuteen uskoon? Kuinka voisimme kannustaa työnantajia palkkaamaan myös se ”ei niin muottiin” sopiva nuori työtön? Rekrymessuilla on jo aiemmin järjestetty niin sanottuja pikarekryjä, joissa hakija on voinut puhua itselleen työpaikan jo messupäivänä. Jatkokehittämisideana voitaisiin järjestää myös ”palkkaa sermin takaa” tapahtumia, joissa jännittäjätkin huomioitaisiin. Matalamman kynnyksen palkkausta siis olisi tarpeen myös peräänkuuluttaa.

Laadullisen tutkimuksen tekijälle nuorisotyöttömyyden kenttä ja palvelurakenteiden uudistaminen ovat loputon työmaa. Loputon, mutta kovin antoisa ja aina uusia ajatuksia herättävä työmaa. Puolessatoista vuodessa kehittämisprojektin tekeminen aihealueesta jäi kovin pintapuoliseksi raapaisuksi ja aika loppui kesken. Kehittämisprojekti osoitti sen, että jatkotutkimuksille on aina tilaa, mutta kuten edellä mainittu, tulisi eri tahojen yhdistää voimiaan kestävämpien lopputuotosten aikaan saamiseksi. Yhteistyöllä pienemmistäkin hankkeista saataisiin mahdollisesti suurempia kokonaisuuksia. Hankkeet eivät tokikaan ratkaise nuorisotyöttömyyden ongelmaa hetkessä, mutta pitkäjänteisellä tutkimus- ja kehittämistyöllä voimme tulevaisuudessa nähdä tämän päivän panostamisen hyödyt.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Airio, I. & Niemelä, M. 2013. Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Tampere: Juvenes Print.
- Aromaa, A., Huttunen, J., Koskinen, S. & Teperi, J. (toim.) 2005. Suomalaisen terveys. Helsinki: Oy Duodecim.
- de Goede, M., Spruijt, E., Maas, C. & Duindam, V. 2000. Family problems and youth unemployment. Viitattu 11.4.2017 <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=d0faadd2-b469-4eef-8e65-4d3a0856dc63%40sessionmgr4008&hid=4201>.
- Dietrich, H. 2012. Youth Unemployment in Europe. Theoretical Considerations and Empirical Findings. Friedrich-Ebert Foundation study. Viitattu 3.1.2017 http://fesbp.hu/common/pdf/ipa_hans_dietrich_2012_july.pdf.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsman, J., Hartikainen, J., Nyholm, S., Saarelainen, J. & Saarinen, M. 2003. Linkki-jakson ohjaajan käsikirja. Tavoitteellista vertaisryhmätöitä työttömille. Suomen Mielenterveysseura. Viitattu 2.12.2016 http://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/linkki_kasikirja.pdf.
- Gillard, S., Edwards, C., Gibson, S., Owen, K. & Wright, C. 2013. Introducing peer worker roles into UK mental health service teams: a qualitative analysis of the organizational benefits and challenges. BMC Health Services Research 13. Viitattu 9.3.2017 <http://bmchealthservres.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6963-13-188>.
- Halonen, U. 2012. Uudistuvat työnkuvat. Käsikirja toimintamallin kehittämiseen, versio 1.0. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 24.3.2016 http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/64064_Kasikirja.pdf
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Helsinki: WSOY.
- Heisler, M. 2006. Building Peer Support Programs to Manage Chronic Disease: Seven Models for Success. California Healthcare Foundation. Viitattu 2.12.2016 <http://www.chcf.org/~media/MEDIA%20LIBRARY%20Files/PDF/PDF%20B/PDF%20BuildingPeerSupportPrograms.pdf>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- JadidMilani, M., Ashktorab, T., AbedSaeedi, Z. & AlaviMajd, H. 2015. The impact of self-transcendence on physical health status promotion in multiple sclerosis patients attending peer support groups. International Journal of Nursing Practice 21, 725–732. Viitattu 9.3.2017 <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d10556bf-e080-413b-955d-0607f82083f2%40sessionmgr102&vid=0&hid=124>.
- Jyrkämä, O. 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Laatikainen, T. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. Viitattu 15.2.2016 http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf.

- Kiander, J. 2002. Onko paluu täystyöllisyyteen mahdollinen? *Yhteiskuntapolitiikka* 67, 308–314.
- Kieselbach, T. & Traiser, U. 2003. Long-Term Unemployment Among Young People: The Risk of Social Exclusion. *American Journal of Community Psychology* 32. Viitattu 25.3.2016 https://cordis.europa.eu/pub/improving/docs/g_ser_social_exclusion_kieselbach.pdf.
- Kurtti, H. 2014. "Nyt todella uskon, että selviän". Narratiivinen tutkimus masentuneiden nuorten vertaistuen kokemuksista. Lapin yliopisto. Pro-gradu tutkielma. Viitattu 20.4.2017 <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61524/Kurtti.%20Hanna.pdf?sequence=2>.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. Viitattu 11.4.2017.
- Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. Viitattu 2.12.2016 http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf.
- Larja, L. 2013. Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Hyvinvointikatsaus 1. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 29.11.2016 http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html.
- Litmila, M. & Lohiniva – Kerkelä, M. 2005. Nuoren oikeudet. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Malmberg-Heimonen, I., Siurala, L. & Wrede-Jäntti, M. 2003. Tulkintoja nuorisotyöttömyydestä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2003.
- Mathers, J., Taylor, R. & Parry, J. 2014. The Challenge of Implementing Peer-Led Interventions in a Professionalized Health Service: A Case Study of the National Health Trainers Service in England. *The Milbank Quarterly. A Multidisciplinary Journal Of Population Health and Health Policy* 92, 725–753. Viitattu 9.3.2017 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4266174/>.
- Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemuksen ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A. Vapaaehtoistoiminta: Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Vastapaino.
- Oldknow, H., Gosling, J., Etheridge, K. & Williamson, K. 2014. Role of peer support workers in care services for young people. *Learning Disability Practice* 17, 28–30.
- Oliver, E., Mawn, L., Stain, H., Bambra, C., Torgerson, C., Oliver, A. & Bridle, C. 2014. Should we "hug a hoodie?" Protocol for a systematic review and meta-analysis of interventions with young people not in employment, education or training (so-called NEETs). *Systematic reviews* 73. Viitattu 3.1.2017 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4108962/>.
- Paasivaara, L., Suhonen, M. & Virtanen, P. 2011. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Pääkkönen, T. 2014. Osattomuuden kokemuksista voimaantumiseen. Voimaantumista edistävät tekijät Tilke-päivätoiminnassa nuorten kuvaamana. Tampereen yliopisto. Pro-gradu tutkielma. Viitattu 20.4.2017 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96298/GRADU-1415796403.pdf?sequence=1>.
- Rakennerahastot. Viitattu 15.3.2016 <https://www.rakennerahastot.fi/mita-rakennerahastot-ovat#.VuhLx9D-kSY>.
- Ruori-hankehakemus. 2015. Email ritva.laaksonen-heikkila@turkuamk.fi 23.2.2016. Tulostettu 14.3.2016.
- Ruuska, K. 2006. Terveystuon projektinhallinta. Helsinki: Talentum.

- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Rotko, T., Aho, T., Mustonen, N. & Linnanmäki, E. 2011. Kapeneeko kuilu? Tilannekatsaus terveyserojen kaventamiseen Suomessa 2007 – 2010. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Rönkä, K. 2010. Neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten kuntoutuskurssin merkitys ja hyöty. – nuorten, vanhempien ja kurssityöntekijöiden kokemana. Itä-Suomen yliopisto. Pro-gradu tutkielma. Viitattu 20.4.2017 http://www.savas.fi/userfiles/file/opinnaytetyot/GRADU_Neurologisia_erityisvaikeuksia_omaavien_nuorten_kuntoutuskurssin_merkitys_ja_hyoty.pdf.
- Selvhjelp Norge. 2013. Self-help work in Norway 2013. Viitattu 8.3.2017 http://www.selvhjelp.no/no/English/Self-help+work+in+Norway+2013.b7C_wlzQ4x.ips.
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. STAKES. Viitattu 27.1.2017 https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf?sequence.
- Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektityön käsikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Sinivuori, K. 2011. Talouskriisi pahensi nuorisotyöttömyyttä myös Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 29.11.2016 http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-21_006.html
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76, 121–133.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2001. Terveys 2015 – kansanterveysohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2001:8. Viitattu 30.11.2016 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113104/t2015esi.pdf?sequence=1>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Terveys 2015- kansanterveysohjelman väliarviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja 2012:4. Viitattu 30.11.2016 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126187/FINAL_Terveys%202015-kansantervohjelma_verkkoversio.pdf?sequence=1.
- Strandh, M., Nilsson, K., Nordlund, M. & Hammarström, A. 2015. Do open youth unemployment and youth programs leave the same mental health scars? – Evidence from a Swedish 27 – year cohort study. Viitattu 26.3.2016 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4654869/>.
- Suomen mielenterveysseura 2017. Vertaistukiryhmät. Viitattu 8.3.2017 <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/vertaistukiryhm%C3%A4t>.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015. Työvoimatutkimus 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 2.12.2016 <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2015/index.html>.
- Särkelä, R., Vuorinen, M. & Peltosalmi, J. 2005. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet palveluiden ja tuen tuottamisessa. Sosiaali ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Taleghani, F., Babazadeh, S., Mosavi, S. & Tavazohi, H. 2012. The effects of peer support group on promoting quality of life in patients with breast cancer. Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research 17, 125–130. Viitattu 9.3.2017 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3696969/>.
- Taskinen, S. 2001. Mitä tarkoitetaan lasten ja nuorten syrjäytymisellä? Teoksessa Taskinen, S. (toim.) Huono ennuste. Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakes.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Eriarvoisuus. Viitattu 3.12.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Vertaistuki. Viitattu 30.11.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, T. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosa-
keyhtiö Tammi.

Turku 2016. Ohjaamo. Viitattu 19.12.2016 <https://www.turku.fi/ohjaamo>.

Turun työttömyyskatsaus 2016. Viitattu 12.12.2016 <https://www.turku.fi/tilastot/tyottomyyskatsaus>.

Työllisyyskatsaus 2016. Varsinais-Suomi. Viitattu 21.12.2016 <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ely=03&lang=fi&top=1&ssid=16122118551415&sub=13#>.

Työttömyysaste kuukausittain. 2016. Findikaattori. Viitattu 29.11.2016 <http://www.findikaattori.fi/fi/34>.

Virtanen, P. 2000. Projektityö. Porvoo: WS Bookwell Oy.

HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot ja digitaalinen osaaminen:

- Allekirjoitukset Ruori-hankkeeseen osallistumisesta.
- Lyhyt taustatietolomake
- Suostumus mahdolliseen työpajatoimintaan osallistumisesta.
- Digitaalitaitojen kartoitus.

Terveys:

- Oma arvio kunnosta ja jaksamisesta.
- Fyysinen/psykykinen toimintakyky.
- Liikunta.
- Ravitsemus.
- Esteet terveyttä ja toimintakykyä edistävään toimintaan osallistumisesta.

Vapaa-aika:

- Millainen on tavallinen arkipäivä.
- Harrastukset.
- Sosiaaliset suhteet.

Toiveet ja tulevaisuus:

Mistä asioista tarvitsee tietoa ja toimintaa: (Ja keneltä tietoa toivotaan saavan?)

- ravitsemus ja ruoan valmistus
- uni ja lepo
- liikunta
- päihteiden käyttö
- kulttuuri ja taide
- arjen ja taloudenhallinta
- Työllisyyspalvelut

Millaista toimintaa toivoo, ideat. yksilö/ryhmä/paritoimintaa?

Missä näet itsesi vuoden, viiden vuoden, kymmenen vuoden päässä?

TAUSTAKYSYMYKSET*Ruksi itseäsi koskeva vaihtoehto.*

1. Sukupuoli

Mies	
Nainen	

2. Ikä vuosissa

--

3. Koulutustausta (viimeisin josta valmistunut)

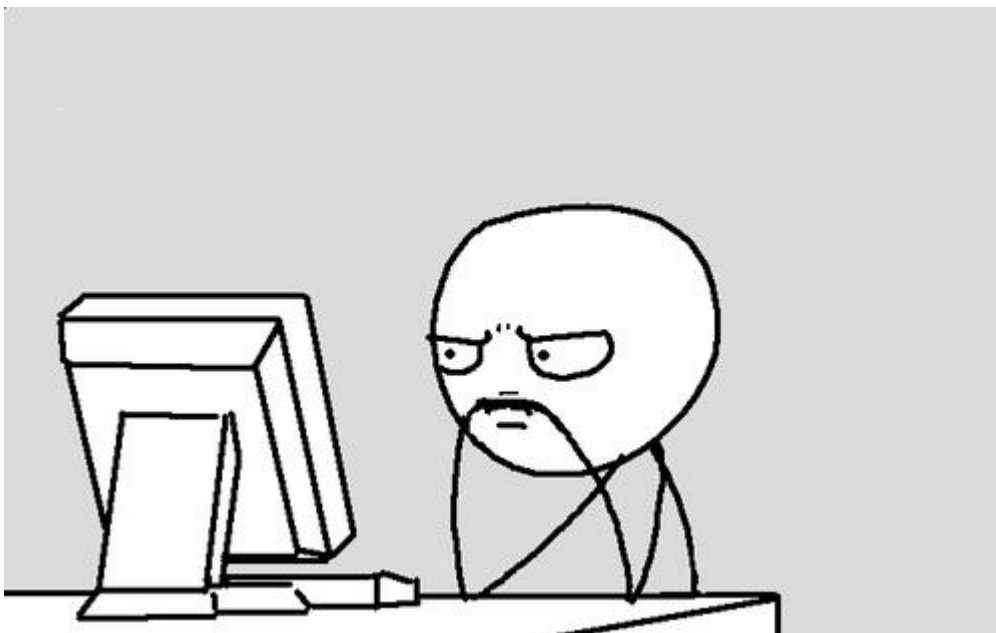
Peruskoulu	
Lukio	
Ammattikoulu	
Ammattikorkeakoulu	
Yliopisto	
Muu? Mikä?	

4. Työhistoria (kaikki työsuhteet yhteenlaskettuna/arvio)

Ei lainkaan	
Alle vuosi	
1-3 vuotta	
4-6 vuotta	
Yli 6 vuotta	

Tapauskuvaus 1. :

- 21-vuotias mies. Lukio suoritettu. Lyhyitä määräaikaisia työsuhteita lähinnä varastotöistä. Ei omaa ideaa siitä, mikä ala kiinnostaisi tulevaisuudessa. Lapsuuden kavereista muodostuva kaveripiiri. Kokemus siitä, ettei työhaastatteluissa voi olla oma itsensä.

- **Minkälaista toimintaa tai tapahtumia voitaisiin kehittää tapausesimerkille?**
- **Mistä kyseinen henkilö todennäköisimmin häntä kiinnostavista tapahtumista hakee tietoa?**
- **Millä motivoida henkilöä osallistumaan sosiaalisiin tapahtumiin?**

Tapauskuvaus 2.:

- 28- vuotias nainen. Lukio suoritettu. Useita kouluttautumisyri-tyksiä tämän jälkeen, koulut jääneet kesken. Työsuhteet lähinnä kesätöitä sekalaisissa paikoissa sekä harjoitteluita koulujen kautta. Oma ala selvillä, mutta koulut käytävä ensin loppuun. Ei juurikaan oman ikäisiä ystäviä. Erakoituva luonne, ei kaipaa niinkään vieraita ihmisiä ympärilleen.

- **Minkälaista toimintaa tai tapahtumia voitaisiin kehittää tapausesimerkille?**
- **Mistä kyseinen henkilö todennäköisimmin häntä kiinnostavista tapahtumista hakee tietoa?**
- **Millä motivoida henkilöä osallistumaan sosiaalisiin tapahtumiin?**

Kysymyksiä ja yhteenvetoa:

- Mitä yhteistä pintaa kahdella edellisellä esimerkillä voisi olla? Onko löydettävissä yhteistä toimintaa?
- Minkälaisia tapahtumia 16–30 vuotiaille työttömille on jo Turussa tarjolla? Mitä tarvitaan lisää?
- Minkä tyyppisiä palveluita toivotaan ja missä muodossa? (tekemistä/ tietopaketteja palveluista jne.)
- Minkälaisten yhteistyökumppaneiden kanssa nuoret haluavat olla tekemisissä vapaa-ajallaan?

KORTTIPELIN OHJEISTUS JA SÄÄNNÖT

Valmistelut:

Peliä voidaan pelata joko tavallisella korttipakalla tai itse tehdyillä paperilapuilla/korteilla. Tavallisella korttipakalla pelatessa tulee alkuvalmisteluiksi valita kolme maata korttipakasta. Näistä kolmesta maasta otetaan peliin kortit 1-10 ja annetaan niille kategorioittain merkitykset pelin sanojen mukaisesti. (Esimerkiksi pata on kategoria vinkkinurkka ja ässä vastaa kysymystä yksi ja niin edelleen.) Mikäli sanat kirjoitetaan käsin esimerkiksi paperilapuille, on lappuun hyvä merkitä myös kategoria, jotta pelaajat tietävät mihin ryhmään sana kuuluu.

Korttipeli toimii parhaiten 3-7 hengen pienryhmillä. Mikäli kyseessä on vasta tutustu-
massa oleva ryhmä, on pelissä hyvä olla erikseen vetäjä, jonka tehtävänä on huolehtia, että jokainen vastaa vuorollaan. Vetäjän tehtävänä on myös motivoida ja kannustaa hiljaisempiakin pelaajia osallistumaan keskusteluihin.

Mikäli peli pelataan alusta loppuun, menee sen pelaamisessa noin 30 – 60 minuuttia ryhmän koosta sekä pelaajien aktiivisuudesta riippuen.

Pelin säännöt:

Pelissä on kolme kategoriaa. Kategoriat ovat: Vinkkinurkka, sanahelinää sekä sanaselitys. Kategorioiden merkitykset on kuvattu tarkemmin toisella sivulla. Kategorioiden sanat ja kysymykset on kuvattu erillisellä liitteellä.

Pelaajat asettuvat pöydän ympärille ja kortit jaetaan pöytään kuvapuoli alaspäin joko sekaisin tai ympyrän muotoon. Jokainen pelaaja nostaa kortin vuorollaan ja etenee kortin kategorian mukaisesti. Jokainen pelaaja osallistuu keskusteluun jokaisen kortin kohdalla niin, että aloitusvuoro on aina kortin nostajalla.

Pelissä vetäjä voi jakaa puheenvuorot kortin nostajan vuoron jälkeen tai osallistujat voivat vastata vuorotellen järjestyksessä.

Pelin kategoriat:

Vinkkinurkka

Vinkkinurkassa aihealueet liikkuvat käytännön asioiden ympärillä. Tarkoituksena on keskustella ja jakaa tietoa ryhmäläisten kesken käytännön asioista. Kortin nostaja lukee kysymyksen ääneen ja kertoo ensimmäisenä omat vinkkinsä aihealueesta. Tämän jälkeen on muiden ryhmäläisten vuoro. Jokainen pelaaja kertoo vinkkinsä jokaisesta nostetusta vinkkinurkan kortista.

Sanahelinää

Sanahelinässä tarkoituksena on herättää keskustelua korteissa olevista sanoista. Kortin nostaja lukee sanan ääneen ja kertoo muille ryhmäläisille mitä hänelle tulee mieleen sanasta. Tämän jälkeen on muiden ryhmäläisten vuoro kertoa omat ajatuksensa kortissa olevasta sanasta. Oikeita vastauksia ei ole!

Sanaselitys

Sanaselityksessä tarkoituksena on yhdessä pohtia mitä kyseiset sanat tarkoittavat. Kortin nostaja lukee sanan ääneen ja pyrkii selittämään omin sanoin mitä kyseinen sana tarkoittaa. Mikäli kortin nostaja ei osaa selittää sanaa, siirtyy vuoro aina ryhmässä seuraavalle niin kauan kunnes sana on selitetty oikein tai kierros on käyty läpi. Pelin vetäjällä on hallussaan sanojen tarkat selitykset ja hänen vastuullaan on päättää, kuinka tarkkaa vastausta kyseisen sanan selitykseen vaaditaan. Mikäli pelissä ei ole erikseen pelin vetäjää, jokainen osallistuu sanan merkityksen miettimiseen, jonka jälkeen oikea vastaus luetaan vastauskortista.

Kysymykset ja sanat kategorioittain:

Vinkkinurkka (pata)

- 1: Mitä kaikkea voi harrastaa Turussa vähällä rahalla? Kerro omat vinkkisi.
- 2: Mitä kaikkea Turussa voi tehdä vähäisellä rahalla tai ilman rahaa? Kesällä/Talvella.
- 3: Minkälainen on hyvä cv? Mainitse vähintään 3 huomioitavaa asiaa.
- 4: Miten valmistautua työhaastatteluun? Mainitse vähintään 3 huomioitavaa asiaa.
- 5: Miten saat aikasi kulumaan työttömyyden aikana? Vaihtakaa ajatuksia.
- 6: Mistä muualta voi saada tietoa työpaikoista kuin työvoimatoimiston kautta?
- 7: Mistä kaikkialta voi saada tietoa opiskelupaikoista?
- 8: Mistä voi saada tietoa työttömille suunnatuista tapahtumista?
- 9: Mistä kaikkialta voit saada apua työttömyyden aikana sinua askarruttaviin asioihin?
- 10: Minkälaista ruokaa voi tehdä vähällä rahalla? Vaihtakaa ideoita ryhmän kesken.

Sanahelinää (hertta)

1: Työttömyys	6: Vertaistuki
2: Motivaatio	7: Pätevyys
3: Syrjäytyminen	8: Vapaaehtoistyö
4: Koulutus	9: Kutsumusammatti
5: Oikeudet ja velvollisuudet	10: Vastuu

Sanaselitys (risti)

1: Nuorisotakuu	6: Koulutustakuu
2: Oppisopimuskoulutus	7: Työvoimakoulutus
3: Palkkatukityö	8: Karenssi
4: Sanssi-kortti	9: Työpaja
5: Työttömyysturva	10: Työllistymissuunnitelma

Sanaselityksen oikeat vastaukset:

1. Nuorisotakuu tarkoittaa, että TE-palvelut tarjoavat nuorelle palvelua tai toimenpiteitä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun työnhaku on alkanut. Palvelu parantaa nuoren mahdollisuuksia selviytyä työmarkkinoilla ja löytää työpaikka.
2. Oppisopimuskoulutuksella voi opiskella lähes kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin. Oppisopimus perustuu työnantajan ja vähintään 15-vuotiaan opiskelijan väliseen määräaikaiseen työsopimukseen, johon kuuluu ammattiin kouluttaminen työpaikalla.
3. Palkkatuella työllistetään ensisijassa pitkäaikaistyöttömiä, vajaakuntoisia, alle 25-vuotiaita nuoria ja työttömiä, joita uhkaa pitkäaikaistyöttömyys tai syrjäytymisen työmarkkinoilta. Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työttömän henkilön palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen. Palkkatuetun työn tulee parantaa työttömän työnhakijan ammattitaitoa ja työmarkkina-asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille.
4. Sanssi-kortti on palkkatukeen pohjautuva työllistymisseteli, jonka tarkoituksena on vauhdittaa nuorten vastavalmistuneiden työllistymistä. Nuorelle myönnetty Sanssi-kortti on työnantajalle työnhaun yhteydessä esitettävä todiste siitä, että nuoren kanssa on sovittu palkkatuen käytöstä ja että palkkatuki myönnetään, jos työnantajaan liittyvät myöntämisedellytykset täyttyvät.

5. Työttömyysturva korvaa työttömyyden aiheuttamia taloudellisia menetyksiä. Kun olet työtön työnhakija, työttömyysturva varmistaa taloudellisesti mahdollisuutesi hakea työtä sekä parantaa edellytyksiäsi päästä tai palata työmarkkinoille. Työttömyysetuuksia ovat: ansiopäiväraha, peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä kotoutumistuki.
6. Koulutustakuu tarkoittaa, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.
7. Koulutus on etupäässä ammatillista koulutusta, kuten perus- tai ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta tai ammatillista lisäkoulutusta. Useimmiten työvoimakoulutus on jatko- ja täydennyskoulutusta jo aiemmin hankitulle ammatitaidolle. Koulutus voidaan liittää myös osaksi muita työllistämistoimenpiteitä, kuten tukityöllistämistä tai kuntoutusta, jotka lisäävät mahdollisuuksia päästä töihin. Työvoimakoulutuksena voit suorittaa loppuun myös kesken jääneet yliopisto- tai ammattikorkeakouluopinnot.
8. Karenssi tarkoittaa, että työnhakija menettää työttömyysetuuden määräaikaikaisesti, koska on menetellyt työvoimapolitiittisesti moitittavalla tavalla. Lainsäädännössä karenssista käytetään termiä korvaukseton määräaika. Karenssin pituus vaihtelee 15 päivästä 90 päivään sen perusteesta riippuen.
9. Työpaja on yhteisö, jossa työntöön ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön sekä vahvistamaan hänen arjenhallintataitojaan.
10. Työllistymissuunnitelma sisältää työnhakijan omat työtä tai koulutusta koskevat tavoitteet ja arvioidun palvelutarpeen. Suunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä palveluista. Siinä voidaan tarvittaessa sopia myös esimerkiksi työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavista palveluista ja työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toimenpiteistä.